

UNIVERZITA KARLOVA
FILOSOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV ROMÁNSKÝCH STUDIÍ
Francouzská filologie

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Saša Floriánová

**Reforma shody přičestí minulého ve francouzštině v kontextu českých
středních škol**

Reform of past participle agreement in French in the context of czech high schools

Praha, 2023

Vedoucí práce: Mgr. Magdalena Kučerová, Ph.D.

Poděkování:

Srdečně děkuji Mgr. Magdaleně Kučerové, Ph.D. za odborné vedení této práce, za veškeré rady a připomínky, za její čas, ochotu a trpělivost při konzultacích.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, 25. 7. 2023

Saša Floriánová

Abstrakt

Bakalářská práce „*Reforma shody přičestí minulého ve francouzštině v kontextu českých středních škol*“ analyzuje dané pravidlo v kontextu reformy jeho užívání. První část práce teoreticky popisuje za pomoci základních normativních gramatik shodu přičestí minulého s předmětem přímým u sloves časovaných s pomocným slovesem *avoir* a také vznik tohoto pravidla. Zabývá se otázkou reformy pravidla a popisuje debatu vyvolanou ve frankofonní společnosti tendencí některých lingvistů pravidlo měnit či vypustit. Vztah k reformě zkoumá práce v kontextu výuky francouzštiny jako cizího jazyka v českém prostředí. Praktická část se totiž zaměřuje na učitele francouzštiny jako cizího jazyka na středních školách v ČR. Za pomoci metody polostrukturovaného rozhovoru práce zjišťuje, jak se vyučuje pravidlo v praxi a jak ho vnímají učitelé francouzštiny, a dále zjišťuje postoj učitelů k reformám francouzského pravopisu, konkrétně k potřebě reformy zmíněného pravidla. Pracuje s předpokladem, že tento postoj je založený na praxi z výuky a reflektuje potřeby žáků.

Klíčová slova: reforma francouzského pravopisu, přičestí minulé, shoda, francouzská gramatika, lingvistika, výuka francouzštiny jako cizího jazyka, školství

Abstract

The bachelor's thesis "Reform of past participle agreement in French in the context of czech high schools" analyzes a specific grammatical rule in French in the context of its reform. The first part of the thesis provides a theoretical analysis of the past participle agreement with the direct object (in the case of conjugation with *avoir*), tracing its historical origins. This research also explores the ongoing debate within francophone society surrounding the proposition of some linguists to modify or eliminate this rule. Furthermore, the study investigates the implications of this reform in the context of teaching French as a foreign language in the Czech environment. The practical aspect of the thesis centers on teachers of French in high schools across the Czech Republic. Through the application of the semi-structured interview method, the thesis aims to comprehend how this specific grammatical rule is currently taught in practice and how it is perceived by these teachers. Additionally, the research aims to discover the teachers' attitudes towards broader reforms in French spelling, particularly regarding the potential necessity of reforming the aforementioned rule. The underlying assumption in this investigation is that these attitudes are likely shaped by real-life teaching experiences and reflective of the students' needs.

Keywords: reform of French orthographe, past participle, agreement, French grammar, linguistics, teaching of French as a foreign language, education

Obsah

ÚVOD	1
1 TEORETICKÝ ZÁKLAD	3
1.1 PRAVIDLO SHODY PP	3
1.1.1 Shoda PP časovaných s pomocným être u nezvratných sloves	4
1.1.2 Shoda PP časovaných s pomocným avoir	4
1.2 HISTORIE.....	7
1.3 SROVNÁNÍ S ITALŠTINOU.....	9
1.4 DNEŠNÍ POUŽÍVÁNÍ	9
1.4.1 Studie Monique Audibert-Gibier	9
1.4.2 Případy nedodržení shody.....	11
1.4.3 Frekvence výskytu PP.....	12
1.5 ZPRACOVÁNÍ PRAVIDLA V UČEBNÍCÍCH FRANCOUZŠTINY PRO STŘEDNÍ ŠKOLY	13
2 REFORMA	15
2.1 ČLÁNEK V <i>LA LIBÉRATION</i>	15
2.1.1 Reálný stav reformy.....	17
2.2 INICIATIVA <i>RÉFORME DU PARTICIPE PASSÉ</i>	17
2.2.1 Argumenty ve prospěch reformy.....	19
2.2.2 Návrh tří nových pravidel.....	20
2.2.3 Lidé a instituce naklonění reformě	23
2.3 AKTUÁLNÍ STAV REFORMY	28
2.4 NÁZORY ZPOCHYBŇUJÍCÍ REFORMU	29
2.5 <i>RECTIFICATIONS ORTOGRAPHIQUES DU FRANÇAIS EN 1990</i>	31
3 PRAKTICKÁ ČÁST	32
3.1 METODOLOGIE.....	32
3.1.1 Metoda polostrukturovaného rozhovoru.....	32
3.1.2 Charakteristika respondentů	34
3.1.3 Specifika výuky francouzštiny na gymnáziích.....	34
3.2 VÝSTUP Z PRAKTICKÉ ČÁSTI	35
3.2.1 Odpovědi jednotlivých učitelů	35
4 ZÁVĚRY Z VÝZKUMU MEZI UČITELI	45
4.1 TEORIE A REALITA	45
4.2 VÝSTUP Z ROZHovorŮ	46
4.3 VÝZNAM VÝZKUMU	49
ZÁVĚR	50

BIBLIOGRAFIE	54
TIŠTĚNÉ ZDROJE	54
ELEKTRONICKÉ ZDROJE	55

Rejstřík zkratk:

COD	-	<i>complément d'objet direct</i> = předmět přímý
PP	-	<i>participe passé</i> = minulé příčestí
PP <i>avoir</i>	-	minulé příčestí u sloves časovaných s pomocným slovesem <i>avoir</i>
PP <i>être</i>	-	minulé příčestí u sloves časovaných s pomocným slovesem <i>être</i>
AQPF	-	<i>Association québécoise des professeurs du français</i> = Québecká asociace učitelů francouzštiny
CILF	-	<i>Conseil international de la langue française</i> = Mezinárodní rada francouzštiny
EROFA	-	<i>Étude pour une rationalisation de l'orthographe française d'aujourd'hui</i>
FIPF	-	<i>Fédération Internationale des Professeurs de Français</i> = Mezinárodní federace učitelů francouzštiny
FWB	-	<i>Fédération Wallonie Bruxelles</i> = Valonsko-bruselská federace

Úvod

„*Un vieux casse-tête*“ (starý hlavolam), „*bête noire orthographique des Français*“ (pravopisný nepřítel Francouzů), „*une règle qui cause encore des maux de tête aux écoliers - et souvent aux adultes*“ (pravidlo, ze kterého bolí hlava nejen školáky, ale i dospělé), „*l'accord de la discorde*“ (shoda neshody). Tyto přezdívky používají frankofonní média k označení pravidla francouzské gramatiky, o kterém tato práce pojednává, a provokativně naznačují, že je pravidlo v něčem mimořádnější než jiná. Zmínka o nelibosti vůči shodě minulého příčestí se dokonce objevuje už ve Voltairově tvorbě: „Clément Marot přivezl z Itálie dvě věci: neštovice a shodu minulého příčestí... Myslím si, že víc škody nadělala ta druhá věc!“ (« *Clément Marot a ramené deux choses d'Italie : la vérole et l'accord du participe passé... Je pense que c'est le deuxième me qui a fait le plus de ravages !* »)¹. Proč pravidlo probouzí ve veřejné debatě takové emoce? Jak na to reagují jazykovědné a politické instance? Jsou tyto emoce z pohledu učitelů, kteří se předávání pravidla dalším generacím osobně věnují, oprávněné? Na tyto otázky se budeme v předložené bakalářské práci snažit odpovědět. V této práci se zaměříme pouze na pravidlo shody minulého příčestí (PP)² s předmětem přímým (COD)³ u sloves časovaných s pomocným slovesem *avoir*.

V první části práce teoreticky vymezujeme toto pravidlo, zasazujeme ho do širšího gramatického kontextu a krátce také nahlížíme do historie pravidla. Další kapitola představuje mediální debatu o reformě tohoto konkrétního pravidla, která proběhla ve frankofonních médiích hlavně v roce 2018. Zaměříme se na názory a argumenty lingvistů, kteří tvrdí, že by se pravidlo mělo reformovat, a osob, které stojí v debatě na druhé straně a hájí zachování pravidla. V praktické části se pomocí polostrukturovaného rozhovoru ptáme učitelů francouzštiny na českých středních školách, jak pravidlo učí, jak ho zvládají žáci zpracovat a jaký je názor učitelů na reformu pravidla s ohledem na jejich přímou zkušenost s jeho výukou. Praktická část této práce má tedy za cíl zjistit a zpracovat postoje učitelů francouzštiny na českých středních školách k danému pravidlu. Tato zjištění porovnáme s debatou o pravidle ve

---

¹ COMBIS, Hélène. *Participe passé : l'accord de la discorde inventé par un poète du XVIIe siècle*. *Radio France: France culture* [online]. Paris: Société Nationale de Radiodiffusion Radio France, 2022 [cit. 2023-07-02]. Dostupné z: <https://www.radiofrance.fr/franceculture/participe-passe-l-accord-de-la-discorde-invente-par-un-poete-du-xvii-siecle-8846544>

² v této práci budeme místo "minulé příčestí" používat zkratku PP (participe passé)

³ v této práci budeme místo "předmět přímý" používat zkratku COD (complément d'objet direct)

frankofonním světě a získáme tak komentář k reformě pravidla z pohledu učitelů, kteří učí francouzštinu jako cizí jazyk.

Vzhledem k tomu, že v práci čerpáme informace převážně ze zdrojů ve francouzském jazyce, nachází se v práci velké množství citací a příkladů ve francouzštině. Po domluvě s vedoucí práce ponecháváme citace v originále a překládáme do češtiny, je-li to nutné k pochopení kontextu. Příklady z učebnic a gramatik nepřekládáme.

V práci používáme zkratky, které jsou uvedeny a vysvětleny v rejstříku zkratk. Abychom věty nezatěžovali, používáme místo celých názvů francouzské zkratky COD a PP, i když je práce psaná česky. V českém jazyce jsme pro tyto zkratky nenašli vhodný ekvivalent.

1 Teoretický základ

Abychom reformě shody PP mohli dobře porozumět, je nezbytné se seznámit s pravidlem samotným. V této kapitole se podíváme na to, jak je pravidlo kodifikováno v gramatikách. Dále si stručně představíme historii pravidla. Základně ho porovnáme s jeho obdobou v italštině, protože tou byl vznik pravidla ve francouzštině v 16. století inspirován. Následně představíme několik studií, které zkoumají dodržování pravidla v dnešní podobě jazyka. Výsledky těchto studií jsou reformisty používány jako argumenty k potřebné reformě. O reformě samotné bude řeč v kapitole 2. V poslední části teoretického základu se stručně seznámíme s tím, jak je pravidlo zpracováno v učebnicích francouzštiny pro české školy. To má za cíl přiblížit, na jaké úrovni se pravidlo v ČR vyučuje a jak velký prostor se této látce klade. Praktická část této bakalářské práce se totiž zabývá výukou pravidla na českých školách, která vychází právě ze středoškolských učebnic a nepokrývá látku v takové šíři, jako si nyní představíme za pomoci gramatik.

1.1 Pravidlo shody PP

Tato práce se zabývá pravidlem shody PP, a to konkrétně u sloves časovaných s pomocným *avoir*. V této kapitole zasadíme pravidlo shody PP *avoir* do kontextu shody PP obecně.

PP je složkou všech složených slovesných tvarů v rodě činném i trpném („*il a cherché, il est parti, il s'est souvenu; il a été cherché*“)⁴. Jak poznamenává Šabršula, přičestí se chybně nazývá minulé, protože nevyjadřuje vždy jen minulost, viz například PP v minulém kondicionálu *j'aurai fait (byl bych udělal)*.⁵

Shodu PP můžeme shrnout ve čtyřech základních bodech. Za prvé: PP časovaná bez pomocných sloves se shodují se jménem, ke kterému se váží, stejně jako adjektiva, tedy v rodu a čísle. PP se shoduje s podstatným jménem, pokud slouží jako přívlastek (*Des enfants abandonnés par leurs parents*), nebo s COD, pokud slouží jako jeho doplněk (*Ne laissez pas votre table encombrée de papiers inutiles*)⁶. Za druhé: PP časovaná s pomocným slovesem *être* se shoduje s podmětem. Za třetí: PP *avoir* se s podmětem neshoduje nikdy. Shoduje se v rodu a

---

⁴ HENDRICH, Josef, Otomar RADINA a Jaromír TLÁSKAL. In: Francouzská mluvnice. 3. vydání Plzeň: Fraus, 2001, s. 414. ISBN 80-7238-064-8.

⁵ ŠABRŠULA, Jan. Vědecká mluvnice francouzštiny. Vydání I. Praha: Academia, 1986, s. 301.

⁶ GREVISSE, Maurice a André GOOSSE. Nouvelle grammaire française. 3. ed. Bruxelles: De Boeck and Larcier, 1995, s. 306. ISBN 2-8011-1098-1.

čísle s COD, pokud mu COD předchází (*C'est la lettre [COD] que tu as ouverte.*⁷), a zůstává neměnné, pokud ho COD následuje (*Tu as ouvert la lettre?*⁸), nebo pokud se COD ve větě nenachází. Za čtvrté: pokud mají zvrtná slovesa COD, PP se s ním shoduje. Shoda nastává s COD „se” (*Marie s'est lavée*), ale nikoliv s nepřímým předmětem (COI), na který se ptáme *komu? čemu?* (*Marie s'est lavé la figure.*)⁹ V této kapitole si představíme i některé výjimky a zvláštní případy výše nastíněných pravidel.

Pravidlo shody PPavoir s COD má podobu převážně grafickou, shoda jde slyšet pouze u některých sloves (*mis, pris, fait, joint, etc.*). Každopádně i v těchto případech mnoho uživatelů pravidlo při mluvení nedodržuje¹⁰. Podle Šabršuly „tato morfologická slabost vede k nedůslednostem a váhání”.¹¹ Pravidla se uvolnila nejen v mluvené formě, ale i psané, a to dokonce i v korespondenci vzdělaných Francouzů. Grevisse a Goose ve 14. edici *Le Bon Usage* píší, že pravidlo shody PPavoir je často považováno či cítěno jako umělé, mluvený jazyk pravidlo dodržuje velmi málo, a dokonce i v psaném projevu může chybět, to je ale ojedinělé, př. „*As-tu vu la tête qu'il a fait?*” (Proust), „*Quelle idée a eu le patron [...]?*” (Duhamel)¹².

1.1.1 Shoda PP časovaných s pomocným être u nezvratných sloves

PPêtre se shoduje v rodě a čísle jako přídavné jméno. Shoduje se s podmětem, u některých sloves pohybu, stavu, změny (*Nos amis sont déjà partis*) nebo u trpného rodu (*Les sinistrés seront évacués.*)¹³ Zvláštní případy *ci-joint, ci-inclus, ci-annexé* zůstávají neměnné, až na případy, kdy se chovají jako epitety př. *La lettre ci-jointe vous éclairera*. Jinak mají tendenci zůstávat neměnné, protože hrají roli adverbii: pokud jsou na začátku věty (*Ci-joint la liste des personnes.*) a pokud jsou uprostřed věty, ale předchází jménu bez členu (*Veillez trouver ci-joint copie de la lettre.*)¹⁴

1.1.2 Shoda PP časovaných s pomocným avoir

PPavoir se shoduje se svým COD v rodě a čísle, pokud ho COD předchází. PP zůstává neměnné, pokud COD stojí ve větě za ním nebo pokud ve větě COD není.

př: COD předchází: *Toutes ces misères, je les avais prévues.*

⁷ HENDRICH, Josef, Otomar RADINA a Jaromír TLÁSKAL. In: *Francouzská mluvnice*. S. 417.

⁸ Tamtéž.

⁹ Tamtéž.

¹⁰ GREVISSE, Maurice a André GOOSSE. *Nouvelle grammaire française*. S. 307.

¹¹ ŠABRŠULA, Jan. *Vědecká mluvnice francouzštiny*. S. 302.

¹² GREVISSE, Maurice; GOOSSE, André. *Le bon usage: grammaire française*. 14e éd. Bruxelles: De Boeck, 2008, s. 1168. ISBN 978-2-8011-1404-9.

¹³ HENDRICH, Josef, Otomar RADINA a Jaromír TLÁSKAL. In: *Francouzská mluvnice*. S. 416.

¹⁴ GREVISSE, Maurice a André GOOSSE. *Nouvelle grammaire française*. S. 306.

COD následuje: *J'avais prévu ces malheurs.*¹⁵

Shodu realizujeme podle HRT ve třech typech vět: ve větách vztažných (*C'est la lettre que tu as ouverte.*), ve větách, kde je COD vyjádřen osobním zájmenem (*Vos clefs, je les ai mises dans le tiroir de droite.*) a ve větách tázacích nebo zvolacích (*Combien de pommes avez-vous prises? Quelle erreurs il a commises!*)¹⁶.

Ve složených tvarech se může měnit pouze poslední PP (*Ils sont partis des que je les ai eu avertis.*).

Existuje mnoho případů, které jsou něčím specifické a které je nutné pro pravidlo shody speciálně upřesnit. Několik těchto případů si nyní představíme.

1.1.2.1 Shoda PP a doplněk

Shoda je aplikovatelná i na COD, který má doplněk (*Ces fleurs, je les ai trouvées très fraîches.*)¹⁷ Co se doplněku týče, je třeba se vyvarovat jeho záměně za COD, a tedy nevhodnému použití shody (*Je n'ai pas oublié l'amie fidèle que tu as été.*). *L'amie* je doplněk slovesa *as été*, nikoliv jeho předmět.

Šabršula dodává, že shoda nenastává, následuje-li za PP doplněk, který podstatným způsobem doplňuje význam slovesa (*Je l'ai cru folle.*) *Croir* zde vyjadřuje *tenir pour* a *le, la* jsou „logickým podmětem“ verbonominálního uskupení *être folle*. Bez doplněku shoda nastává (*Je l'ai crue.*)¹⁸

1.1.2.2 COD je nepřízvučné osobní zájmeno l'

L' může být elidované osobní zájmeno *le, la* nebo také neutrální *le* jakožto ekvivalent věty. V prvním případě zájmeno zastupuje COD a PP se s ním bude shodovat (*Maman, je l'ai vue.*). Ve druhém případě zůstává PP v singuláru maskulina (*Cette étude est moins difficile que je ne l'avais estimé. le = que je n'avais estimé qu'elle était difficile.*)

1.1.2.3 *Dit, dû, cru, su, pu, voulu, etc.*

PP *dit, dû, cru, su, pu, voulu, etc.* zůstávají neměnné. Jejich COD je totiž nevyslovený infinitiv nebo i celá další věta (*J'ai fait tous les efforts que j'ai pu [faire]. Elle m'a donné tous les renseignements qu'elle avait dit [qu'elle me donnerait].*)¹⁹ *Les efforts* je COD slovesa *ai fait*

¹⁵ GREVISSE, Maurice a André GOOSSE. *Nouvelle grammaire française*. S. 307.

¹⁶ HENDRICH, Josef, Otomar RADINA a Jaromír TLÁSKAL. In: *Francouzská mluvnice*. S. 417.

¹⁷ GREVISSE, Maurice a André GOOSSE. *Nouvelle grammaire française*. S. 307.

¹⁸ ŠABRŠULA, Jan. *Vědecká mluvnice francouzštiny*. S. 304.

¹⁹ GREVISSE, Maurice a André GOOSSE. *Nouvelle grammaire française*. S. 308.

a shodu s PP *pu* tedy nevyvolají, i když mu předchází. Podobně *les renseignements* je COD slovesa *a donné* a nevyvolají shodu s PP *dit*.

1.1.2.4 PP nepřechodných sloves

Nepřechodná slovesa, tedy ta, která mohou stát ve větě samostatně a nepotřebují předmět, například *coûter, valoir, peser, mesurer, marcher, courir, vivre, dormir, regner, etc.*, mohou být doprovázena příslovečným určením (*complément adverbial*) a musí se dávat pozor, aby se toto nezaměnilo s COD. PP těchto sloves zůstává neměnné (*Les trois mille francs que ce meuble m'a coûté*). Některá nepřechodná slovesa se však mohou stát přechodnými. V takových případech nastává shoda (*Les efforts que ce travail m'a coûtés. [couter = causer]*)²⁰.

1.1.2.5 PP po jménu kolektivního významu a příslovci množství

Následuje-li po PP jméno označující kolektivitu, například *une bande*, shoda nastává podle celkového smyslu věty: buď přímo se jménem označujícím kolektiv (*Il y avait là une bande de malfaiteurs, que la police eut bientôt cernée. - policie obklíčila skupinu záškodníků*) nebo s předmětem tohoto jména (*Il y avait là une bande de malfaiteurs, que la police eut bientôt ligotés. - Policie spoutala přímo záškodníky.*)²¹

Pokud před PP stojí COD, který obsahuje příslovce vyjadřující množství (př. *combien*), PP se shoduje se jménem obsaženým v COD (*Combien de fautes a-t-elle faites?*). Pokud však příslovce předchází PP a jméno v COD ho následuje, shoda nenastává (*Combien a-t-elle fait de fautes?*)²².

V případě *le peu* se shoda použije podle smyslu. Pokud je *le peu* užito ve smyslu *nedostatku*, shoda nenastane (*Le peu de confiance que vous m'avez témoigné m'a découragé.*). Jestliže však ve větě nehraje *le peu* důležitou roli a důraz je na COD, bude se PP shodovat s COD (*Le peu de confiance que vous m'avez témoignée m'a encouragé.*) - v tomto případě by bylo i možné *le peu* vynechat.²³

1.1.2.6 PP a infinitiv

Mezi PP a COD nastane shoda, pokud jsou bytost či objekt, které COD označuje, činitelem děje infinitivu, jež následuje po PP (*Les violonistes que j'ai entendus jouer sont des virtuoses. [les violonistes, représentés par que, jouent]*).²⁴ PP se ale neshoduje s předmětem slovesa v

²⁰ Tamtéž.

²¹ GREVISSE, Maurice a André GOOSSE. *Nouvelle grammaire française*. S. 309.

²² Tamtéž.

²³ GREVISSE, Maurice a André GOOSSE. *Nouvelle grammaire française*. S. 309.

²⁴ GREVISSE, Maurice; GOOSSE, André. *Le bon usage: grammaire française*. S. 1174.

infinitivu (*Les aires que j'ai **entendu** jouer. [J'ai entendu jouer les aires.]*). Jako pomůcka může posloužit otázka *kdo je činitelem děje infinitivního slovesa?* V případě první věty se tedy ptáme nominativem (kdo?) a odpovíme, že houslisté. V druhé větě odpovědět nemůžeme, protože nevíme, kdo árie hrál. Můžeme odpovědět akuzativem (koho? co?) hrál, árie, co je znamením, že shoda nenastane.

Toto pravidlo má výjimku: PP *fait*, po němž následuje infinitiv, je neměnné (i když je COD činitelem děje infinitivu) (*Ces personnes, je les ai **fait** venir.*). Někteří autoři stejným stylem používají i PP *laissé*. Takové používání je doporučeno i Radou pro francouzský jazyk Valonsko-Bruselské federace (*Conseil de la langue française et de la politique linguistique*).²⁵

PP, která vyjadřují názor nebo tvrzení (*penser, dire, etc.*), neshodujeme (*J'ai suivi la route qu'on ma **dit** être la meilleure.*)²⁶

1.1.2.7 PP po zájmenu *en*

PP, kterému předchází zájmeno *en*, se obecně považuje za neměnné (*Des difficultés, certes, j'en ai **éprouvé!***). Pokud je zájmeno *en* doprovázeno příslovcem vyjadřujícím množství, pravidlo o neshodě PP stále platí (*Tu m'as dit que les romans te choquent; j'en ai **beaucoup lu.***). Grevisse a Goose v *Nouvelle grammaire* uvádí příklad věty, kdy je ve větě zájmeno *en* i shoda PP, ale nezávisle na sobě: *Ce sont de vrais amis, je n'oublierai pas les services que j'en ai **reçus.*** (shoda je zde kvůli COD *les services* před PP, ne kvůli zájmenu *en* - to odkazuje na *amis*).²⁷

Autoři v *Le Bon Usage* nicméně upozorňují na fakt, že zájmeno *en* je někdy vnímáno jako zájmeno osobní, kterému přisoudíme rod i číslo jména, ke kterému se vztahuje (*Des connaissances, des conseils, mes trois fils en ont **reçus.** [Duhamel]*). Tato varianta by podle nich tedy neměla být kvalifikována jako chybná.²⁸

1.2 Historie

Původ pravidla shody PP *avoir* a předcházejícího COD je zmiňován i v médiích v souvislosti s reformou pravidla. Pro tuto práci tedy považujeme za důležité, abychom si historii a vývoj pravidla stručně představili.

---

²⁵ GREVISSE, Maurice; GOOSSE, André. *Le bon usage: grammaire française*. S. 1175.

²⁶ GREVISSE, Maurice a André GOOSSE. *Nouvelle grammaire française*. S. 310.

²⁷ Tamtéž.

²⁸ GREVISSE, Maurice; GOOSSE, André. *Le bon usage: grammaire française*. S. 1171.

Ve staré francouzštině (*ancien français*) byla pravidla slovosledu volnější a shoda PP *avoir* se obecně používala více, bez ohledu na pozici COD ve větě. Grevisse v *Le Bon usage*²⁹ udává příklad: *Escrites ou écrit ai lettres*. Když ale bylo COD postaveno mezi pomocným *avoir* a PP, shoda nastala vždy: *Ai lettres écrites*. Marc Wilmet popisuje, že ve středověku měli mniši opisovači (*les copistes*) tendenci shodu nerealizovat, pokud COD následovalo až za minulým příčestím. Nazývá tuto praktiku jako „pravidlo nejmenší námahy“ (*loi du moindre effort*).³⁰

Zlom nastal v 16. století, kdy Clément Marot vydal báseň s doporučením, jak by se PP *avoir* mělo shodovat. Marot se nechal inspirovat italským jazykem, který byl v jeho době považován za „jazyk ušlechtilý“ a který bylo záhodno následovat. Odtud také v úvodu práce citovaný výrok od Voltaira o neštovicích a shodě PP přivezených z Itálie. Marot vysvětlil shodu v jednom ze svých epigramů. Podtržením jsme vyznačili zásadní části básně a tučně vyznačili PP, která se shodují podle doporučení Marota:

„*Enfants, oyez une leçon :*
Notre langue a cette façon,
Que le terme qui va devant,
Volontiers régit le suivant.
Les vieux exemples je suivrai
 [...]
 Il faut dire en termes parfaits :
Dieu en ce monde nous a faits ;
Faut dire en paroles parfaites :
Dieux en ce monde les a faites. [...]“³¹

V předloženém úryvku Marot vyzývá děti, aby vyslechly lekci, a vysvětluje, že francouzština funguje tak, že termín, který předchází, řídí termín, který po něm následuje. Poté dává příklad shody na větě, kdy shoda PP nenastává a následně, kdy shoda nastane. Toto pravidlo, které Marot navrhl, nebylo v jeho době většinou respektováno. Marotovi současníci nadále používali shodu nahodile, někdy shoda nebyla tam, kde podle Marotova pravidla být měla, jindy se shoda objevila tam, kde být neměla (Ronsard: *mignonne, allons voir si la rose* | *Qui ce matin avait desclose sa robe de pourpre au soleil.*)³². Nicméně od 17. století bylo

²⁹ GREVISSE, Maurice; GOOSSE, André. *Le bon usage: grammaire française*. S. 1169.

³⁰ WILMET, Marc. *Le participe passé autrement*. Paris - Bruxelles. Duculot – De Boeck & Larcier, 1999.

³¹ COMBIS, Hélène. *Participe passé : l'accord de la discorde inventé par un poète du XVIe siècle*. *Radio France: France culture* [online].

originál: MAROT, Clément. *Oeuvres de Clément Marot*. [online] P. Gosse & J. Neaulme, 1731. [Cit. 2023-07-14] Dostupné z:

https://www.google.cz/books/edition/Oeuvres_de_Clément_Marot/bNxIAAAcAAJ?hl=cs&gbpv=1

³² PEŠEK, Ondřej. *La norme et la dynamique historiques - le cas de l'accord du participe passé après le verbe avoir en français*. *Écho des études romanes* [online]. 2007, vol. 3, s. 55-62 [cit. 2023-07-14]. Dostupné z: doi: 10.32725

pravidlo zkoumáno a postupně ho začalo prosazovat čím dál více gramatiků, Vaugelasem počínaje.³³

1.3 Srovnání s italštinou

Velmi krátce nastíníme, jak pravidlo funguje v italštině, abychom byli schopni lépe pochopit kontext jeho vzniku a argumenty o jeho „umělosti“ (viz kapitola 2). V italštině se PP*avoir* až na jednu výjimku může shodovat, ale i nemusí. Výjimka je případ, kdy COD předcházející přičestí minulému je vyjádřeno osobními zájmeny *lo, la, li, le* (fj: *le, la, les*) (*Maria ha visto due gonne e le ha comprate. / Maria a vu deux robes et les achetées.*) Shoda tedy není přikázána, ale je dobrovolná (kromě jedné zmíněné výjimky). Když jsou možné obě varianty, většinou zůstává PP spíše neměnné.³⁴ Oproti francouzštině se tedy pravidlo v italštině liší tím, že italština má shodu nepovinnou (kromě případu s osobním zájmenem, kdy je povinná). Francouzština má shodu PP*avoir* a předcházejícího COD povinnou (není možné si vybrat, jestli shodovat nebo ne, jako v italštině).

1.4 Dnešní používání

1.4.1 Studie Monique Audibert-Gibier

Jak je dnes pravidlo dodržováno, nebo ne, zkoumalo již několik prací. My si představíme studii *Étude de l'accord du participe passé sur des corpus de français parlé*³⁵ z roku 1992, ve které zkoumala autorka Monique Audibert-Gibierasi na 300 případech, jak se shoda používá v mluvené francouzštině. Zkoumána byla shoda u sloves, u nichž je slyšitelná, protože se vysloví ženské koncovky [z] a [t]: *dire, mettre, faire, prendre, écrire, inscrire, ouvrir, couvrir, asseoir* a jejich odvozeniny.

Z výsledků je patrné, že shoda zdaleka není mechanickou záležitostí, protože dokonce i u sloves s *être* nebyla v 39% dodržena. Studie došla ke čtyřem závěrům o tendencích pravidlo dodržovat či nikoliv:

1. Je větší tendence shodu realizovat, pokud je postverbiální zóna prázdná (*vous l'avez écrite*), než když za slovesem následuje další element (*où tu l'as mis la radio*).

---

³³ GREVISSE, Maurice; GOOSSE, André. *Le bon usage: grammaire française*. S. 1169.

³⁴ DARDANO, Maurizio; TRIFONE, Pietro. *La Nuova Grammatica della lingua italiana*. Milano: Zanichelli, 1997. ISBN 978-8-8081-0426-7. s. 326.

³⁵ AUDIBERT-GIBIER, Monique. *Étude de l'accord du participe passé sur des corpus de français parlé*. *Langage et société* [online]. 1992, 7-30 [cit. 2023-07-14]. Dostupné z: doi:https://doi.org/10.3406/lsoc.1992.2573

2. Co se týče osobních zájmen, větší tendenci ke shodě má třetí osoba *la, l', les* (*ça l'a surprise; je les ai surprises*) a zájmena první a druhé osoby *me, te, nous, vous* spíše shodu nevyvolají (*ça m'a surpris* [řiká žena]). Zájmeno *lui* však shodu zbrzdí, dokonce i když je postverbiální zóna prázdná a když je COD ve 3. osobě - popř. tak obě tendence jmenované výše (*il la lui a appris*). Shoda se také méně objevuje v případech, kdy je zájmeno COD vyjádřeno vztahným *que* (*une lettre que j'avais écrit*).
3. Slovesa se zájmenem *se* jako prostředkem se spíše neshodují (*je m'y suis mis* [dit par une femme], zatímco slovesa se *se* pasivního významu ano (*elle s'est ouverte* [une fenêtre]).
4. U slovesa *faire* jak s pomocným *avoir*, tak s *être* má PP *fait* tendenci se shodovat, pokud za ním následuje doplněk COD nebo infinitiv (*on l'a faite belle; je l'ai faite bouillir; je me suis faite soigner*). Tato tendence v mluvené podobě jazyka je v rozporu s normou, která říká, že PP *fait*, po kterém následuje infinitiv, zůstává neměnné.³⁶

Autorka ve studii popisuje individuální faktory zkoumaných mluvčích. Lidé, kteří dosáhli středoškolského vzdělání, realizovali shodu v 25 % a lidé, kteří pokračovali ve studiích po maturitě realizovali shodu v 37 %. Rozdíl mezi tím, jak dodržují normu středoškolsky a vysokoškolsky vzdělaní lidé je tedy pouhých 12 %. Co se týče věku, více shodují dospělí jedinci než děti. Ženy a muži realizují shodu ve stejné míře.

Studie nabízí i postoj respondentů k pravidlu. Většina se svěřila se zmatkem, který jim pravidlo způsobuje. Do velké míry věří, že ho umí používat, ale výjimky a *cas particuliers* neznají. Autorka z výzkumu vyvozuje, že uživatelé francouzštiny neznají pravidla shody PP dostatečně a shoda je obecně čím dál méně realizována.

Blanche-Bienveniste svým výzkumem potvrzuje a dodává, že shoda mezi COD a PP je realizována jen v omezených případech a jen určitým typem mluvčích. Podle ní je fakt, že Francouzům dělá pravopis shody PP ve škole problém, způsoben tím, že na shodu nejsou zvyklí z mluveného jazyka.

„Les accords entre le complément et le p. p. ne sont faits que dans quelques cas assez restreints, et seulement par certains types de locuteurs. Du reste, si les

---

³⁶ GREVISSE, Maurice; GOOSSE, André. *Le bon usage: grammaire française*. S. 1175.

Français ont des difficultés tellement insurmontables à apprendre l'orthographe de ces accords de p. p. à l'école, c'est qu'ils n'en ont pas de modèle dans leur langue parlée."³⁷

1.4.2 Případy nedodržení shody

Alain Thomas z kanadské Université de Guelph uvádí několik případů z klasické literatury, kdy shoda není dodržena podle normy: *La vénération que j'ai eu pour les ouvrages (Corneille, Cinna). Des vers qu'il n'a point trouvé beaux (Molière, Les Femmes savantes). On ne les a jamais vu assis (...) Ils se sont parlés (La Bruyère, Caractères). Je l'ai fait, cette besogne (Diderot, Correspondance). Les injures que l'on s'est dit (Flaubert, L'Education sentimentale). La tête qu'il a fait (Proust, Du côté de chez Swann).*³⁸

Dále ten stejný autor jmenuje několik výroků z médií: *L'enquête qu'ils avaient fait (Patrick Pelloux, doktor, On n'est pas encore couché, TV5, 20-4-2012). Une décision que N. Sarkozy a pris (Rachida Dati, ministryně, ibid. 10-5-2012). Cette réforme, je l'avais promis ; le Garde des Sceaux l'a mis en œuvre avec courage (Nicolas Sarkozy, Congrès de l'Association des maires de France, listopad 2007). Une fonction que j'ai appris depuis cinq ans (Nicolas Sarkozy, televizní debata na TV5, 2-5-2012).*³⁹

Wilmét v jedné ze svých přednášek⁴⁰ také zmínil několik výroků politiků, které nedodržují shodu podle normy: „J'ai noté à l'oral, excusez du peu : « ... les conclusions qu'ils m'ont remis le 9 avril... » (François Mitterrand), « ...les démarches que nous avons aussitôt entrepris... » (Jacques Chirac), « C'est une décision que j'ai pris seul » (Nicolas Sarkozy)."⁴¹

Pokud pravidlo nepoužívají sami literáti, státníci ve veřejných projevech, žurnalisté a lidé, pro něž je jazyk „součástí živobytí“, možná je to znamením, že nepoužití shody není chyba, ale přirozený posun jazyka. Pokud je nepoužívání shody časté, ukazuje to na variantu odlišnou od normy, která je ale používána více a přirozeněji než daná norma.

---

³⁷ BLANCHE-BENVENISTE, Claire. *Le français : usage de la langue parlée*. Leuven: Peters, 2010. s. 149.

³⁸ THOMAS, Alain. Grandeur et décadence de l'accord du participe passé. Voix Plurielles [online]. 2013, 2013-05-06, 10(1) [cit. 2023-07-14]. ISSN 1925-0614. Dostupné z: <https://doi.org/10.26522/vp.v10i1.792>

³⁹ Tamtéž.

⁴⁰ WILMET, Marc. *À l'école du participe passé* [online]. Bruxelles, Académie royale de langue et de littérature françaises de Belgique, 2015. Dostupné z: <https://www.arlfb.be/ebibliotheque/communications/wilmet10012015.pdf>

⁴¹ Tamtéž.

1.4.3 Frekvence výskytu PP

V časopise *Correspondance*⁴² se odkazuje autor článku *Le participe passé: hier, aujourd'hui et demain*, na studii autorů *Leroy et Leroy*⁴³ z roku 1995. Tuto studii se nám bohužel nepodařilo dohledat, čerpá z ní ale několik prací, pojednávajících o shodě PP*avoir*. Jedná se o korpusovou analýzu, která obsahuje asi 16 000 identifikovaných slovesných forem, z toho 3 413 minulých příčestí s *être* nebo *avoir*. Analyzovaný materiál pochází z románů, článků v médiích, esejí apod. Přikládáme tabulku ze zmíněného článku v *Correspondance*, která zobrazuje výsledky studie: frekvenci užívání pravidel PP.

Répartition des participes passés selon le type d'accord	Fréquence totale	Fréquence relative
1. Le PP avec <i>avoir</i> reste invariable	1 748	51 %
2a. Le PP avec <i>être</i> non pronominal s'accorde avec le sujet	1 162	34 %
2b. Le PP pronominal s'accorde avec le sujet	246	7 %
3. Le PP avec <i>avoir</i> s'accorde avec le COD placé avant	234	7 %
4. Le PP pronominal reste invariable	19	0,6 %
5. Le PP pronominal s'accorde avec le COD placé avant	4	0,1 %
Total	3 413	100 %

Z tabulky se dozvídáme, že u minulých příčestí se nejvíce používají pravidla, kterých se reforma nedotkne (viz kapitola 2). Není tedy nutné zoufat, že zvyknout si na reformu bude extrémně náročné, nejpoužívanější pravidla se totiž nezmění. Jde o první tři řádky v tabulce - pravidla, kdy PP*avoir* zůstává neměnné (*J'ai **vu** ma mère.*): 51%, kdy se nezájmenné PP*être*

⁴² DÉSILETS, Mario. Le participe passé: hier, aujourd'hui et demain. *Correspondance: Histoire de la grammaire* [online]. 11.11.2019 [cit. 2023-07-03]. Dostupné z: <https://correspo.ccdmd.qc.ca/document/le-participe-passe-hier-aujourd'hui-et-demain/#n1>

⁴³ LEROY, J., et N. LEROY. « La fréquence d'emploi des règles d'accord du participe passé », *Enjeux (revue de didactique du français)*, no 34, 1995. S. 81-89.

shoduje s podmětem (*Les filles sont **tombées**.*): 34 % a kdy se PP zájmenných sloves shoduje s podmětem (*Elle s'est **absentée** de l'école.*): 7 %.

Autor článku se tabulkou snaží ukázat, že i když reforma proběhne, dotkne se jen těch nejméně používaných pravidel shody PP (dohromady 7,7 %). I když se reálně v textech reformovaná pravidla neobjeví tak často, podle autora bude reforma přínosná každopádně, a to v ušetření času a energie věnovaných výuce pravidla shody PP.

1.5 Zpracování pravidla v učebnicích francouzštiny pro střední školy

Protože jeden z cílů této práce souvisí s výukou francouzštiny na českých středních školách, považujeme za nezbytné alespoň nastínit, jak je pravidlo zpracováno v materiálech pro jeho výuku. V praktické části této bakalářské práce dotazovaní učitelé vyučují francouzštinu podle učebnic *Tendances*, *Édito*, *On y va*, *Grammaire Savoir-DELFL*. Ani jeden z dotázaných učitelů nepovažuje dostupné učebnice za dostačující a čerpají ještě z dalších materiálů (viz kapitola 3.2). Některé učebnice pravidlo shody PP představují spolu s látkou *passé composé*, některé v souvislosti s COD. Na úrovni A1 je spolu s *passé composé* zmíněna shoda podmětu a PP*être*, ale pravidlo shody PP*avoir* ještě vysvětlováno není.

Například v učebnici *Tendances A1* je shoda použita při výkladu látky o COD („*Mathieu a cherché Lucie? Oui, il l'a **cherchée**.*“), ale není vysvětlena. Na úrovni A2 je již zmíněno i pravidlo shody PP*avoir*. „*Le PP des verbes construits avec „avoir“ s'accorde avec le COD du verbe, si ce COD est placé avant le verbe. (Marie a vu l'exposition Goya. Julien l'a **vue** aussi.)*“⁴⁴. Pravidlo není nicméně více rozváděno a žáci jsou tedy prozatím seznámeni pouze s jeho použitím spolu s osobním zájmenem jako COD.

V učebnici *Grammaire Savoir-DELFL*⁴⁵ je na úrovni A2 vysvětleno, že se PP*avoir* shoduje v rodu a čísle s COD, pokud je COD postaveno ve větě před PP. Dále je upřesněno, co všechno může být v roli COD: vztažné zájmeno *que* („*Les livres que j'ai **lus**.*“)⁴⁶; osobní zájmeno *me, te, le, la, nous, vous, les* („*Ses amis? Je les ai connus à une fête.*“)⁴⁷; adjektivum a podstatné jméno - př: *quelle école*; tázací zájmeno *quel/lequel, quelle/laquelle, etc.* („*Tu as essayé des*

---

⁴⁴ GIRARDET, Jacky, Jacques PÉCHEUR, Colette GIBBE a Marie-Louise PARIZET. *Tendances: méthode de français : A2*. Paris: CLE International, 2016. ISBN 978-209-038-528-1.

⁴⁵ GAUTHIER, Julien, PARODI, Lidia, VALLACCO, Marina. *Grammaire savoir-delf: A1/B2*. Cideb. 2013. ISBN: 9788853012432

⁴⁶ GAUTHIER, Julien, PARODI, Lidia, VALLACCO, Marina. *Grammaire savoir-delf: A1/B2*. Cideb. 2013. ISBN: 9788853012432. S. 136.

⁴⁷ Tamtéž.

jupes. Laquelle as-tu choisie?").⁴⁸ Na úrovni B1 k základnímu pravidlu učebnice dodává, že pokud je COD zastoupeno zájmenem *en*, PP zůstává vždy neměnné („*Des bananes? Non, je n'en ai pas acheté.*“) ⁴⁹ Dále, že PP *fait* a *laissé* jsou většinou neměnné, pokud za nimi následuje infinitiv („*Les chiens? Je les ai laissé sortir; La voiture? Je l'ai fait réparer.*“) ⁵⁰

Učebnice *On y va! 2*, která má úroveň stanovenou jako A1 - A2, představuje pravidlo ve 4. lekci, nezávisle na dalším učivu lekce. Látka zájmen je probrána v předešlých kapitolách, proto je žák „připraven“ na pravidlo shody PP *avoir*. Shodu učebnice představí ve čtyřech bodech: předmět je vyjádřen osobním zájmenem (*Voilà deux messages. Tu les as lus?*⁵¹), předmět ve větách tázacích (*Quelles revues as-tu oubliées chez moi?*⁵²), předmět ve větách zvolacích (*Quelles belles photos tu as faites!*⁵³), předmět je vyjádřen vztažným zájmenem *que* (*Ce sont les garçons que j'ai invités.*)⁵⁴. Jediná výjimka, kterou učebnice zmíní je zájmeno *en*, se kterým neshodujeme (*Les messages? J'en ai lu deux.*)⁵⁵

---

⁴⁸ Tamtéž.

⁴⁹ GAUTHIER, Julien, PARODI, Lidia, VALLACCO, Marina. *Grammaire savoir-delf: A1/B2*. Cideb. 2013. ISBN: 9788853012432. S. 200.

⁵⁰ Tamtéž.

⁵¹ TAIŠLOVÁ, Jitka. *On y va! 2: francouzština pro střední školy. 2., aktualiz. vyd.* Voznice: Leda, 2009, 4 sv. : il. ; 25 cm. ISBN 978-80-7335-168-7. S. 157.

⁵² TAIŠLOVÁ, Jitka. *On y va! 2: francouzština pro střední školy. 2., aktualiz. vyd.* Voznice: Leda, 2009, 4 sv. : il. ; 25 cm. ISBN 978-80-7335-168-7. S. 158.

⁵³ Tamtéž.

⁵⁴ Tamtéž.

⁵⁵ TAIŠLOVÁ, Jitka. *On y va! 2: francouzština pro střední školy.* S. 157.

2 Reforma

V následujících kapitolách představujeme článek v deníku *La Libération* a počátek mediální debaty týkající se reformy PP. Kapitola 2.2 zpracovává iniciativu *Réforme du participe passé*, shrnuje základní argumenty, na kterých reforma stojí, a představuje návrh nových pravidel pro shodu PP. Dále představuje hlavní aktéry a instituce, kteří se o reformu zasazují. Kapitola 2.3 mapuje aktuální stav reformy a kapitola 2.4 představí názory proti reformě. V poslední kapitole stručně popisujeme reformy pravopisu z roku 1990, protože budou několikrát zmíněny respondenty v praktické části.

2.1 Článek v *La Libération*

V roce 2018 frankofonními médii proběhla živá debata na lingvistické téma, vyvolaná publikací článku v deníku *La Libération*, který napsali belgičtí autoři Arnaud Hoedt a Jérôme Piron. V článku *«Les crêpes que j'ai mangé» : un nouvel accord pour le participe passé*⁵⁶ tito dva bývalí učitelé francouzštiny představili problém, kterému se podle nich rozhodla čelit Valonsko-bruselská federace (Fédération Wallonie Bruxelles - FWB).⁵⁷ Její rada pro jazykové záležitosti navrhla mimo jiné změnu pravidla shody PP *avoir* s COD, a to tak, že se toto PP stane neměnným (*invariable*).

Název článku odkazuje na 9. vydání slovníku Francouzské akademie, kde je shoda PP *avoir* ilustrována na příkladu: *les crêpes qu'elle a mangées*.⁵⁸ V názvu však autoři záměrně neaplikují shodu ve slově *mangé*. Autoři v článku odkazují na historii pravidla a poukazují na jeho umělost. Navrhují nové znění pravidla: „PP s pomocným *être* se shoduje jako adjektivum (tzn. se slovem, na kterém závisí). PP s pomocným *avoir* je neměnné." (*«Le participe passé, avec l'auxiliaire être, s'accorde comme un adjectif [c'est-à-dire avec le mot auquel il se rapporte]. Avec l'auxiliaire avoir, il ne s'accorde pas.»*)⁵⁹ a odvolávají se také na tendenci v mluveném jazyce neshodovat PP *avoir*. Podle autorů již pravidlo nenese smysl, tendence ho nedodržovat je rozšířená ve všech frankofonních zemích a návrh na jeho změnu není omlouvání chyby,

---

⁵⁶ HOEDT, Arnaud a Jérôme PIRON. «Les crêpes que j'ai mangé» : un nouvel accord pour le participe passé. *Libération: Tribune* [online]. 2018 [cit. 2023-07-14]. Dostupné z: https://www.liberation.fr/debats/2018/09/02/les-crepes-que-j-ai-mange-un-nouvel-accord-pour-le-participe-passe_1676135/

⁵⁷ dále v textu pod zkratkou FWB

⁵⁸ Participe passé (accord). In: *Dictionnaire de l'Académie française, 9e édition (actuelle)* [online]. [cit. 2023-07-14]. Dostupné z: <https://www.dictionnaire-academie.fr/article/QDL063>

⁵⁹ HOEDT, Arnaud a Jérôme PIRON. «Les crêpes que j'ai mangé» : un nouvel accord pour le participe passé.

nýbrž jde o připomenutí, že nepoužívat shodu je legitimní a její vynechání by se nemělo sankcionovat.

Debata o změně tohoto pravidla probíhala mezi lingvisty už minimálně od roku 2013, nicméně zapojení médií a veřejnosti ve větším měřítku se objevuje až od roku 2018 s publikací článku Hoedta a Pirona v *La Libération*.

Po vydání příspěvku na sebe reakce nenechaly čekat. Jako vždy, když se jedná o zásah do jazyka, stalo se téma kontroverzním a vyvolalo reakce zastánců i odpůrců reformy. Během pár dní se média zaplnila články o tom, že belgičtí lingvisté plánují zjednodušit francouzský pravopis⁶⁰.

Arnaud Hoedt a Jérôme Piron napsali a hrají i divadelní hru na dané téma, nazvanou „*La convivialité*“ a podle ní napsali i publikaci „*La Faute de l'orthographe: La convivialité*“. Ve své práci se v rámci bibliografie odkazují mimo jiné na lingvistu z belgické *Université Libre de Bruxelles*, Marca Wilmeta, z jehož díla při své tvorbě (i při tvorbě příspěvku do *La Libération*) čerpají.⁶¹ Jeho osobu více představí kapitola 2.2.3.

Své rozhodnutí o reformě opřela FWB podle Hoedta a Pirona o poznatky Rady pro francouzský jazyk a jazykovou politiku Valonsko-bruselské federace (*Le Conseil de la Langue Française, des Langues Régionales Endogènes et des Politiques Linguistiques*) a o poznatky Mezinárodní rady pro francouzský jazyk (*CILF - Conseil international de la langue française*). Dále podle nich federace vychází z poznatků a doporučení André Goosse, nástupce Maurice Grevisse v *Bon Usage*, výzkumné skupiny EROFA (*Étude pour une rationalisation de l'orthographe française d'aujourd'hui*), Mezinárodní federace učitelů francouzštiny a její belgické větve (*FIPF - Fédération Internationale des Professeurs de Français*), některých členů Královské akademie Belgie nebo vedoucích pracovníků jazykových oborů univerzit. Jednotlivé instituce a aktéry představíme v kapitole 2.2.3.

---

⁶⁰ ZONZAIN, Marie-Laure. Bientôt la fin de l'accord du participe passé ? La Belgique veut simplifier l'orthographe du français. *Femme Actuelle* [online]. 2018 [cit. 2023-07-14]. Dostupné z: <https://www.femmeactuelle.fr/actu/news-actu/la-belgique-veut-supprimer-laccord-du-participe-avec-le-verbe-avoir-2069276>

⁶¹ MICHEL, Cécile. La convivialité: dossier pédagogique. *Théâtre National/Wallonie-Bruxelles* [online]. 2020 [cit. 2023-07-15]. Dostupné z: https://www.theatrepublic.be/IMG/pdf/dossier_pedagogique-la_convivialite.pdf

2.1.1 Reálný stav reformy

Zajímavé je, že v debatě byla reforma podávána autory článku jako téměř přijatá či minimálně plánovaná frankofonní vládou Belgie.⁶² Mediální reakce na článek tuto informaci přebraly a také ji reprodukovaly. Nicméně vláda Bruselsko-valonské federace se k záležitosti v té době vyjádřila prostřednictvím mluvčí ministryně školství tak, že žádná opatření vedoucí k reformě nepřijala, pověření ministři ani vláda neobdrželi žádnou žádost Rady pro francouzský jazyk a nebudou tedy ani zabírat stanovisko k dané problematice.⁶³ Z článků o reformě může mít čtenář dojem, že se jedná o problém, kterým se aktivně zabývají pověření politici, jejichž činnost povede k realizaci reformy. Realita je však pravděpodobně jiná a reforma je v Belgii a Francii zatím spíše na úrovni společenské debaty. V Kanadě se debata mezi iniciátory reformy a politiky posunula dál (viz kapitola 2.3).

2.2 Iniciativa *Réforme du participe passé*

V této kapitole se snažíme přehledně popsat iniciativu *Réforme du participe passé*, a to tak, že popíšeme jednotlivé webové stránky, které o reformě informují. Cílem tohoto vyjmenování internetových míst, kde je možné se o reformě shody PP dozvědět, a různých aktérů, kteří se účastní snah shodu reformovat, je poukázat na složitost a nepřehlednost situace. Lidí, kteří se zasazují o změnu, je několik, každý publikuje, vyjadřuje se v médiích, na internetu se objevují stanoviska a doporučení od různých institucí a učitelských asociací. Pro čtenáře, který si přečte článek v médiích a snaží porozumět situaci reformy, nemusí být jednoduché se zorientovat. V této části se tedy snažíme celou situaci zpřístupnit a zpřehlednit.

V článku *«Les crêpes que j'ai mangés» : un nouvel accord pour le participe passé* odkazují autoři na webové stránky pro více informací: *participepassé.info*⁶⁴. Tam najdeme návrh na znění tří nových pravidel shody PP. Tyto návrhy představíme v kapitole 2.2.2. Jako teoretické obhájení těchto návrhů odkazují webové stránky na dokument *Pour une réforme de l'accord du participe passé (PP)* vytvořený Komisí pro reformy (*Comission Réformes*) Rady pro

---

⁶² tak usuzujeme podle slov autorů v článku: „La fédération Wallonie-Bruxelles souhaite modifier les règles“, „La fédération Wallonie-Bruxelles, en accord avec ses instances linguistiques, envisage sérieusement d'instaurer l'invariabilité du participe passé avec l'auxiliaire avoir.“

⁶³Participe passé: la Belgique ne planche sur aucune réforme. *La Liberté* [online]. 2018 [cit. 2023-07-14]. Dostupné z: <https://www.laliberte.ch/news-agence/detail/participe-passe-la-belgique-ne-planche-sur-aucune-reforme/453424>

⁶⁴ Nouvelles recommandations sur les accords du participe passé. *Participepassé.info* [online]. [cit. 2023-07-15]. Dostupné z: <http://participepassé.info>

francouzský jazyk FWB. Na konci dokumentu je uveden rok sepsání 2013 a v poznámce pod čarou na konci dokumentu se dozvíme, že mimo jiné byl v té době členem zmíněné komise také již zmíněný Marc Wilmet.

Ptáme-li se, kdo stojí za vytvořením a provozem těchto stránek, nenajdeme odpověď jednoduše. *Participepassé.info* poskytuje seznam webových linků, nazvaný "Doporučují nás:" (*Recommandé par*). Jedním z linků je seznam *Soutiens*, který obsahuje jména konkrétních lingvistů a více ho představíme v kapitole 2.2.3.8. Jako první je pod nadpisem *Recommandé par* odkaz na webovou stránku: *Réforme du participe passé*⁶⁵. Tato stránka nabízí v podstatě totožný obsah, jako *participepasse.info*. Na titulní straně najdeme článek podepsaný M. Wilmetem a shrnutí tří nových pravidel (viz kapitola 2.2.2). Zde se nicméně můžeme dozvědět více informací o institucích, které stojí za reformou. V záložce „Kdo jsme“ (*Qui sommes nous*) je uvedeno: CILF (*Conseil international de la langue française*), EROFA (*Études pour une rationalisation de l'orthographe française*), M. Wilmet, (a jeho publikace: *Le participe passé autrement*, Duculot, Paris, Bruxelles, 1999.), C. Gruaz (a jeho publikace: *L'accord du participe passé, 2e édition*, Lambert-Lucas, Limoges, 2013.). V záložce „Kontakt“ je uvedeno znovu jméno organizace CILF a ta má na svých webových stránkách telefon i pařížskou adresu, což je první konkrétní kontakt. Čtenář se tedy opakovaně může dočíst v čem reforma spočívá, jaké organizace ji podporují, k dobrání se konkrétních „organizátorů“ ale musí vynaložit více energie.

Na stránkách *Réforme du participe passé* najdeme v záložce „Odkazy“ (*Liens*) odkazy na publikace a příspěvky, které reformu podporují: zaprvé studie *L'accord du participe passé, la fin d'un tabou?* napsaná autory Hubert Joly (prezident instituce CILF) a Pravina Nallatamby, vydána v CILF, 2023 a za druhé "brožura" vytvořená CILF, bez uvedení konkrétních autorů a s obsahem v podstatě totožným jako na stránkách "*Réforme du participe passé*". Dále jsou na stránkách odkazy na příspěvek autora Mario Désilets v québeckém časopise *Correspondence*⁶⁶, či na úřední zprávu Québecké asociace učitelů francouzštiny (*AQPF*). Všechny výše jmenované příspěvky podporují reformu.

Dalo by se tedy říct, že reformě jsou nakloněni konkrétní lingvisté, o jejichž prohlášení či publikace se opírají instituce a aktivisté, kteří anonymně provozují stránky *participepassé.info*.

---

⁶⁵ *Réforme du participe passé: pour un assouplissement des règles d'accord du participe passé* [online]. [cit. 2023-07-14]. Dostupné z: <http://www.reformeduparticipepasse.com>

⁶⁶ DÉSILETS, Mario. Le participe passé: hier, aujourd'hui et demain. *Correspondance: Histoire de la grammaire* [online]. 11.11.2019 [cit. 2023-07-03].

Na těchto stránkách poskytují i logo pro označení textů praktikujících nová pravidla. Tímto způsobem už do jisté míry jazyk "reformují zdola". Je totiž možné, že si příznivec reformy nové znění pravidla osvojí a bude své písemné projevy aplikující tuto změnu označovat logem dostupným ze stránek. To potvrzuje i sám Jérôme Piron v rozhovoru pro magazín *VousNousIls*⁶⁷, kde používání loga přímo doporučuje a říká, že ho mohou používat lidé, kteří chtějí aplikovat nové pravidlo neshody, ale chtějí se zároveň ubránit odsouzení čtenářů. Mohou používat logo, aby nevypadali jako někdo, kdo dělá chyby.

Příspěvků, které se proti reformě vymezují, je méně, nebo nejsou tak snadno dohledatelné na internetu. Několik významných hlasů proti reformě jsme však zaznamenali také. Těmto příspěvkům se budeme více věnovat v kapitole 2.4.

2.2.1 Argumenty ve prospěch reformy

V předešlé kapitole jsme tedy nahlédli do komplexní situace reformy, nyní si pro zpřehlednění shrneme argumenty v její prospěch.

Podle zastánců reformy je pravidlo zbytečně složité a zabere příliš vyučovacích hodin na školách. Stránky *réformeduparticipepasse.com* tvrdí, že „studie ukazují“, že učitelé s žáky musí věnovat pravidlu shody PP okolo 80 hodin výuky během základního vzdělání. („*Des enquêtes ont montré que les professeurs de français y consacrent environ 80 heures de théorie et d'exercices au cours d'une scolarité ordinaire.*“).⁶⁸ Informaci o „80 hodinách“ opakuje většina médií, které o reformě píší. Bohužel se nám nepodařilo dohledat, z jakých studií autoři stránek čerpají informace. V kapitole 2.4 se dočteme, že na nedohledatelnost zdroje o 80 hodinách upozornili i odpůrci reformy.

Dále je podle zastánců reformy pro žáky matoucí, že většina psaných koncovek podle pravidla shody není slyšet, a dokonce i v případech feminina či plurálu má ústní praxe (*pratique orale*) tendenci neshodovat. Jazyk je živý organismus a vyvíjí se. Kodifikovaná verze pravidla není v souladu s reálným používáním jazyka. Čas ušetřený díky zjednodušení pravidel shody PP by se mohl využít k užitečnějším účelům.⁶⁹ Reforma zjednoduší výuku PP tím, že zmenší

---

⁶⁷ VAN CAEMERBÈKE, Olivier. Réforme de l'accord du participe passé : « pour nous, les non-sens doivent être modifiés ». *Vousnousils: l'e-mag de l'éducation* [online]. 2018 [cit. 2023-07-15]. Dostupné z: <https://www.vousnousils.fr/2018/09/10/reforme-accord-participe-passe-616795>

⁶⁸ *Réforme du participe passé: pour un assouplissement des règles d'accord du participe passé* [online]. [cit. 2023-07-14].

⁶⁹ Tamtéž.

počet zvláštních případů a výjimek.⁷⁰ Čas se věnuje opakovaně těm případům, ve kterých se nejvíce chybí, a na které se nejvíce zapomíná jen co skončí zkoušky, protože právě tyto případy se velmi málo objevují v reálných textech.⁷¹

Ve vyjádření k reformě, které v roce 2018 vydala Rada pro francouzský jazyk FWB, udává následující argumenty, obhajující reformu:

- ⇒ Ve výuce se věnuje až moc času gramatice, a to na úkor rozvíjení jiných kompetencí. Například podle anket PISA a PIRLS, které hodnotí kompetence porozumění textu žáků základních škol (13 a 15letých)⁷², jsou francouzští žáci oproti jiným vyspělým zemím pozadu.
- ⇒ Navzdory všem snahám shoduje podle pravidel určitě méně než polovina mluvčích.
- ⇒ Používání pravidla a správné shodování je většinou dodržováno osobami z politické a kulturní scény, a je tedy sociálním faktorem, který rozděluje společnost na „ty, kdo používají jazyk správně“ a „ty, kdo ne“.
- ⇒ K reformě se přiklání velké organizace ze světa jazykovědy, mimo jiné ji v roce 2016 přijala na kongresu Mezinárodní federace učitelů francouzštiny (FIPF).⁷³

Zastánci reformy ještě poznamenávají: po přijetí reformy nastane přechodné období, kdy budou tolerovány obě verze pravidla. Ti, kdo jsou zvyklí pravidlo užívat se tedy nemusí stresovat a mohou ho používat dále. Ve školách se ale žáci již budou učit nové pravidlo, což jim i jejich učitelům zjednoduší život a dá prostor ve výuce jiným tématům. Redaktoři a korektoři v médiích možná budou procházet náročnějším obdobím, tato jejich nepohoda ale ovlivní budoucí generace v jejich profesi a pomůže ji zbavit se zbytečné zátěže.⁷⁴

2.2.2 Návrh tří nových pravidel

Souhrn tří nových pravidel, které navrhuje CILF spolu s EROFA a FIPF a na které se odkazují další instituce se nachází na webových stránkách *participepasse.info*.⁷⁵ Tyto stránky

---

⁷⁰ DÉSILETS, Mario. Le participe passé: hier, aujourd'hui et demain. *Correspondance: Histoire de la grammaire* [online]. Montréal, 2019 [cit. 2023-07-03].

⁷¹ DÉSILETS, MARIO. D'abord rectifier les faits. *La Presse: opinions* [online]. Montréal, 2023 [cit. 2023-07-15].

⁷² Évaluation des élèves français à l'échelle internationale. *Ministère de l'Éducation nationale et de la Jeunesse* [online]. [cit. 2023-07-15]. Dostupné z: <https://www.education.gouv.fr/evaluation-des-eleves-francais-l-echelle-internationale-41456>

⁷³ Conseil de la langue française et de la politique linguistique. *Avis relatif à la tolérance en matière d'invariabilité du participe passé (PP) employé avec avoir* [online]. 2018 [cit. 2023-07-15].

⁷⁴ DÉSILETS, Mario. Le participe passé: hier, aujourd'hui et demain. *Correspondance: Histoire de la grammaire* [online]. Montréal, 2019 [cit. 2023-07-03].

⁷⁵ Nouvelles recommandations sur les accords du participe passé. *Participepasse.info* [online]. [cit. 2023-07-15].

jsou nadepsané „Nová doporučení ke shodě minulého příčestí" (*Nouvelles recommandations sur les accords du participe passé*). Představují tři zásady užívání shody, které by se v rámci reformy měly přijmout.

2.2.2.1 PP časované bez pomocného slovesa a PP časované s pomocným être

První zásada nijak nemění tradiční pravidlo shody. Podle ní se PP časované bez pomocného slovesa a PP *être* shodují se slovem či slovy, která odpoví na otázku: „Kdo je/není PP?" (*"avec le mot ou la suite de mots que l'on trouve à l'aide de la question: Qui (qu'est-ce qui) est (n'est pas) PP?"*). Na stránkách uvádí tyto příklady:

Les musiciens invités (Qui est invité ? Les musiciens. On accorde le PP au masculin pluriel.)

La nuit est tombée. (Qu'est-ce qui est tombé ? La nuit, féminin singulier)

Les filles ne sont pas venues. (Qui n'est pas venu ? Les filles, féminin pluriel)

Les garçons sont venus chanter. (Qui est venu chanter ? Les garçons, masculin pluriel)"

2.2.2.2 PP avoir

Druhá zásada říká, že PP *avoir* je neshodný *vždy* (*invariable*). Pro ilustraci udává tyto příklady:

„J'ai mangé la pomme.

La pomme que j'ai mangé.

Des pommes, j'en ai mangé.

Les pommes que j'ai fait cuire.

La musique que j'ai entendu jouer."

Tabulka s příklady použití nových pravidel z webových stránek réformeduparticipepasse.com. Levý sloupec příkladů používá tradiční pravidlo shody, pravý sloupec aplikuje nová pravidla. Tučné výrazy upozorňují na změnu v pravidlech a věty bez zvýraznění neobsahují změnu oproti tradičním pravidlům.

Norme actuelle	Propositions
<i>Ils ont mangé la pomme</i>	<i>Ils ont mangé la pomme</i>
<i>La pomme qu'ils ont mangée</i>	<i>La pomme qu'ils ont mangé</i>
<i>Elle a lu tous les contes qu'elle a voulu</i>	<i>Elle a lu tous les contes qu'elle a voulu</i>

<i>Les trente euros que ce billet a couté</i>	<i>Les trente euros que ce billet a couté</i>
<i>Les ennuis que ces paroles m'ont valu</i>	<i>Les ennuis que ces paroles m'ont valu</i>
<i>L'histoire qu'ils ont trouvée amusante</i>	<i>L'histoire qu'ils ont trouvé amusante</i>
<i>Les airs que j'ai entendu jouer</i>	<i>Les airs que j'ai entendu jouer</i>
<i>Les musiciens que j'ai entendus jouer</i>	<i>Les musiciens que j'ai entendu jouer</i>
<i>Les artistes qu'ils ont fait venir</i>	<i>Les artistes qu'ils ont fait venir</i>
<i>Les journaux qu'on m'a dit être bien informés</i>	<i>Les journaux qu'on m'a dit être bien informés</i>
<i>Les travaux qu'ils ont eu à faire</i>	<i>Les travaux qu'ils ont eu à faire</i>

2.2.2.3 PP u zájmených sloves

Třetí zásada navrhuje, aby se zájmenná slovesa (*verbes pronominaux*) mohla vždy shodovat s podmětem:

„*Elle s'est absentée.* (Qui s'est absenté? Elle, féminin singulier).

Les dynasties qui se sont succédées (Qui s'est succédé? Les dynasties, féminin pluriel).

Ils se sont faits construire une maison. (Qui s'est fait construire une maison? Ils, masculin pluriel)"

Tabulka s příklady použití nových pravidel z webových stránek réformeduparticipepasse.com. Levý sloupec příkladů používá tradiční pravidlo shody, pravý sloupec aplikuje nová pravidla. Tučné výrazy upozorňují na změnu v pravidlech a věty bez zvýraznění neobsahují změnu oproti tradičním pravidlům.

<i>Ils se sont menti</i>	<i>Ils se sont mentis</i>
<i>Elle s'est lavé les cheveux</i>	<i>Elle s'est lavée les cheveux</i>
<i>Les cheveux qu'elle s'est lavés...</i>	<i>Les cheveux qu'elle s'est lavée...</i>
<i>Elles se sont ri de son air jovial</i>	<i>Elles se sont ries de son air jovial</i>
<i>Ils se sont abstenus de répondre</i>	<i>Ils se sont abstenus de répondre</i>
<i>Elles se sont vues et elles se sont plu</i>	<i>Elles se sont vues et elles se sont plues</i>
<i>Ces spectacles qui se sont succédé...</i>	<i>Ces spectacles qui se sont succédés...</i>
<i>Elles se sont faites les arbitres de la discussion</i>	<i>Elles se sont faites les arbitres de la discussion</i>

<i>Le pavillon qu'elles se sont fait construire...</i>	<i>Le pavillon qu'elles se sont faites construire...</i>
<i>Elles s'étaient crues responsables</i>	<i>Elles s'étaient crues responsables</i>
<i>Elle s'est dît que...</i>	<i>Elle s'est dite que...</i>

2.2.3 Lidé a instituce naklonění reformě

2.2.3.1 Le Conseil de la Langue française, des Langues régionales endogènes et des Politiques linguistiques

Vláda FWB od roku 2020 zřizuje Radu pro francouzský jazyk, vnitřní regionální jazyky a jazykovou politiku (*Le Conseil de la Langue française, des Langues régionales endogènes et des Politiques linguistiques*), která navazuje na předešlou Radu pro jazyk a jazykovou politiku, založenou v roce 2007 (*Conseil de la langue française et de la politique linguistique*)⁷⁶. Úkolem této Rady je podávat vládě názory a doporučení o tématech, z nichž jedno je rozvoj používání francouzského jazyka a jeho obohacování („*l'évolution de l'usage de la langue française, des langues régionales endogènes et de la langue des signes et sur leur enrichissement*“)⁷⁷. Tato Rada dostala v roce 2013 dokument od své Komise pro reformy (*Comission Réformes*), který doporučuje, aby byl PP *avoir* neměnný: („*Nous proposons pour l'accord du PP conjugué avec l'auxiliaire avoir la règle suivante : Le PP conjugué avec l'auxiliaire avoir est invariable.*“)⁷⁸. Komise pro reformy byla v té době složená z následujících členů: Robert Bernard, Christiane Buisseret, Anne Dister, Marie-Louise Moreau, Dan Van Raemdonck (*Président*) a Marc Wilmet. Rada k tématu reformy na svých webových stránkách poskytuje dva dokumenty (z roku 2015⁷⁹ a 2018⁸⁰), které vyjadřují reformě podporu a vyzývají vládu FWB, aby jednala ve prospěch reformy.

⁷⁶ Le conseil de la langue française, des langues régionales endogènes et des politiques linguistiques. *Fédération Wallonie-Bruxelles* [online]. [cit. 2023-07-15]. Dostupné z: <http://www.languefrancaise.cfwb.be/index.php?id=1268>

⁷⁷ Le conseil de la langue française et de la politique linguistique. *Fédération Wallonie-Bruxelles* [online]. [cit. 2023-07-15]. Dostupné z: http://www.lettresetlivre.cfwb.be/index.php?id=sgll_clfl

⁷⁸ Conseil de la langue française et de la politique linguistique. *Pour une réforme de l'accord du participe passé (PP)* [online]. 2013 [cit. 2023-07-15]. Dostupné z: http://www.participepasse.info/synthese_PP_conseil_de_la_langue_fwb.pdf

⁷⁹ Conseil de la langue française et de la politique linguistique. *Avis relatif à la réforme de l'accord du participe passé (PP)* [online]. 2015 [cit. 2023-07-15]. Dostupné z: http://www.languefrancaise.cfwb.be/index.php?eID=tx_nawsecuredl&u=0&g=0&hash=0108ba105c2e3d21292213d31bbdeb55e34a8135&file=fileadmin/sites/sgll/upload/lf_super_editor/Docs/Avis_et_recommandations/Avis_refome_accord_PP_juin_2015.pdf

⁸⁰ Conseil de la langue française et de la politique linguistique. *Avis relatif à la tolérance en matière d'invariabilité du participe passé (PP) employé avec avoir* [online]. 2018 [cit. 2023-07-15]. Dostupné z:

2.2.3.2 CILF - Conseil international de la langue française

Další institucí, která zastává a prosazuje změnu pravidla je Mezinárodní rada pro francouzský jazyk (*Conseil international de la langue française - CILF*). Z webových stránek této instituce lze vyčíst, kdo je jejím ředitelem (Hubert Joly) a kde organizace sídlí (Paříž). Jejím cílem je obohacovat francouzský jazyk a podporovat jeho působení správou zdrojů francouzského jazyka a frankofonie a organizováním komunikace s jinými jazyky („*enrichir la langue française et de favoriser son rayonnement en gérant les ressources de la langue française et de la francophonie et en organisant la communication avec les autres langues*“).⁸¹ Instituce má za sebou publikaci několika slovníků, online i papírových, například slovník aeronautiky (12 000 termínů), slovník medicíny (54 000 termínů), slovník oceánu (8 000 termínů), atd. Dále vede projekty ORTHONET a VOCANET, které se věnují zlepšování gramatických a pravopisných dovedností a rozšiřování slovní zásoby.

2.2.3.3 Marc Wilmet

Výraznou osobou, která se opakovaně objevuje v seznamu členů komisí, rad a autorů příspěvků, je Marc Wilmet. Byl členem Belgické královské akademie francouzského jazyka a literatury (*Académie royale de langue et de littérature françaises de Belgique*), členem Rady pro francouzský jazyk a jazykovou politiku (*Conseil de la Langue et de la politique linguistique FWB*), které i předsedal (1999 - 2007), členem Mezinárodní rady pro francouzský jazyk (*Conseil international de la langue française - CILF*), prezident Lingvistické románské společnosti (*Société Linguistique Romane*), držitel ceny Franqui a dalších.⁸² Vyučoval na *Université libre de Bruxelles*, byl členem Belgické královské akademie francouzského jazyka a literatury, měl čestný doktorát z University v Uppsale a z Pařížské Sorbonny.⁸³ Jak jsme již zmínili, ve své tvorbě z jeho poznatků vychází autoři Piron a Hoedt, jeho jméno se objevuje jak na stránkách participepasse.info, tak na reformeduparticipepasse.com.

---

http://www.languefrancaise.cfwb.be/index.php?eID=tx_nawsecuredl&u=0&g=0&hash=4ee616290fd98fad0cd891060a68e9c02e6c3766&file=fileadmin/sites/sgll/upload/lf_super_editor/Docs/Avis_et_recommandations/2018_Avis_invariabilite_du_PP_avec_avoir.pdf

⁸¹ Conseil international de la langue française [online]. Paris [cit. 2023-07-15]. Dostupné z:

<http://www.cilf.fr/unepage-home-home-1-1-0-1.html>

⁸² ROSIER Laurence, « Marc Wilmet (1938-2018) », *Langue française*, 2018/4 (N° 200), s. 147-150. DOI : 10.3917/lf.200.0147. URL : <https://www.cairn.info/revue-langue-francaise-2018-4-page-147.htm>

⁸³ Ils soutiennent ces recommandations. *Participepasse.info* [online]. [cit. 2023-07-15]. Dostupné z: <http://www.participepasse.info/soutiens>

2.2.3.4 André Goosse

Další výrazná osobnost prosazující změnu pravidla je André Goosse, spoluautor a nástupce Maurice Grevisse v *Bon Usage*. Byl členem CILF, kterou byl pověřen studiem soudobých neologismů (výsledky publikoval v eseji roku 1975: *La néologie française aujourd'hui*). Mimo jiné byl i členem Belgické královské akademie francouzského jazyka a literatury (*Académie royale de Langue et de Littérature françaises de Belgique*). V devadesátých letech minulého století byl jedním z hlavních zastánců nového pravopisu. Velmi podporoval reformy z roku 1990, mimo jiné i v *La nouvelle orthographe* (1991).⁸⁴ Založil a předsedal organizaci l'APARO (*Association pour l'Application des Recommandations orthographiques*).⁸⁵

2.2.3.5 EROFA - Étude pour une rationalisation de l'orthographe française d'aujourd'hui

Projekt *reformeduparticipepasse.com* podepisuje kromě již zmíněné organizace CILF také výzkumná skupina EROFA „Výzkum pro racionalizaci pravopisu současné francouzštiny“ (*„Étude pour une rationalisation de l'orthographe française d'aujourd'hui“*). EROFA podle popisu na webových stránkách nemá za cíl zpochybnit historické dědictví jazyka, ale snaží se, aby jeho psaná forma byla živá a přijímala fakt, že se jazyk graficky vyvíjí. Cílem je zjednodušit neužitečné komplikace v jazyce. Lidé, kteří mají k pravopisu vybudovaný vztah se ho nemusí vzdát. EROFA vybízí k zjednodušení a racionalizaci úlohy, která čeká nové studenty francouzštiny, ať jsou frankofonní, nebo ne.⁸⁶

2.2.3.6 FIPF - Fédération Internationale des Professeurs de Français

Mezinárodní federace učitelů francouzštiny a její belgické větve (*Fédération Internationale des Professeurs de Français FIPF*) ve zprávě z 11. září 2018 (tedy v reakci na mediální debatu rozprauděnou článkem Pirona a Hoedeta) připomíná výsledky z jejího kongresu v roce 2016, které vřele doporučují modernizaci psané francouzštiny. Vyzdvihují, že modernizace umožní učitelům francouzštiny věnovat více času pro trénování svých žáků ve čtení, psaném projevu, v poslechu a myšlení.⁸⁷

---

⁸⁴ HAMME-MILLE. André Goosse (1926-2019): biographie. *Conseil international de la langue française* [online]. 2019 [cit. 2023-07-15]. Dostupné z: http://www.cilf.fr/collection-André_Goosse-31-1-1-0-1.html

⁸⁵ DEWEZ, Marie. André Goose. Portail Wallonie: Connaitre la Wallonie [online]. 2016 [cit. 2023-07-16]. Dostupné z: <https://connaitrelawallonie.wallonie.be/fr/wallons-marquants/dictionnaire/goose-andre>

⁸⁶ Manifeste d'EROFA. *EROFA: Études pour une Rationalisation de l'Orthographe Française d'Aujourd'hui* [online]. Paris, 2023 [cit. 2023-07-15]. Dostupné z: http://erofa.free.fr/index.php?option=com_content&view=article&id=259&Itemid=121

⁸⁷ À propos de l'accord du participe passé. *Fédération Internationale des Professeurs de Français* [online]. Paris, 2018 [cit. 2023-07-15]. Dostupné z: <http://fipf.org/actualite/propos-de-laccord-du-participe-passe>

2.2.3.7 AQPF - Association québécoise des professeur.e.s. de français

K reformě navrhované na stránkách *participepassé.info* se připojila v roce 2021 i Quebecká asociace učitelů francouzštiny (AQPF).⁸⁸ V úřední zprávě se oficiálně přiklání k novým pravidlům a zároveň vyzývá Ministerstvo školství, aby přezkoumalo náročnost školních programů, které se věnují shodě PP. Dále také AQPF prohlašuje, že se „účastní na propagaci a šíření reformy shody PP, zejména formou vzdělávání členů.“⁸⁹

2.2.3.8 Další osobnosti

Odkaz „*Soutiens*“ na stránkách *participepassé.info* obsahuje seznam konkrétních osobností světa lingvistiky, které otevřeně reformu podporují či se v ní nějak i angažují. Jde o jména jako například již zmíněný Marc Wilmet, dále jsou jmenováni například Eliane Viennot (emeritní profesorka renesanční literatury na Univerzitě Jean Monnet, Saint-Etienne, čestná členka Univerzitního Institutu Francie), Dan Van Raemdonck (profesor francouzské lingvistiky na Université Libre de Bruxelles a na její vlámské sestře Vrije Universiteit Brussel, proděkan Filosofické fakulty ULB, viceprezident Rady pro francouzský jazyk a jazykovou politiku FWB), Jean-Marie Klinkenberg (člen Belgické královské akademie, emeritní profesor Univerzity Liège, člen a prezident Mezinárodní asociace sémiotiky, prezident Rady pro francouzský jazyk a jazykovou politiku FWB), a desítky dalších.⁹⁰

2.2.3.9 Le Monde - Eliane Viennot

Mezi mediálními reakcemi na článek *Les Crepes* a debatu jím vyvolanou je záhodno ještě zmínit příspěvek Eliane Viennot z 4. 9. 2018 v *Le Monde*, který publikovala v rubrice „tribune“.⁹¹ Deníkem *Le Monde* je Viennot prezentovaná jako lingvistka, historička francouzštiny a emeritní profesorka francouzské renesanční literatury na univerzitě Jean-Monnet-Saint-Etienne.⁹² Mimo jiné se Viennot také objevuje v seznamu „*Soutiens*“ na stránkách *participepassé.info*. Viennot v úvodu článku říká, že pravidlo shody PP *avoir* slouží maximálně k odlišení těch, kteří ho ovládají. Podle autorky je fakt, že renesanční básníci někdy PP s COD

---

⁸⁸ L'AQPF est en faveur de la réforme des règles d'accord du participe passé: COMMUNIQUÉ Pour diffusion immédiate. *Association québécoise des professeur.e.s. de français* [online]. Québec, 2021 [cit. 2023-07-15]. Dostupné z: <https://aqpf.qc.ca/wp-content/uploads/2021/11/Communique-La-reforme-du-participe-passe-1.pdf>

⁸⁹ Tamtéž.

⁹⁰ Ils soutiennent ces recommandations. *Participepasse.info* [online]. [cit. 2023-07-15].

⁹¹ paralela rubriky v českých médiích nazývané nejčastěji jako „Komentáře“ či „Názory“

⁹² VIENNOT, Éliane. Participe passé : « Pour l'abandon d'une règle incompréhensible et dévastatrice ». *Le Monde: tribune* [online]. Paris, 2018 [cit. 2023-07-15]. Dostupné z: https://www.lemonde.fr/idees/article/2018/09/04/eliane-viennot-pour-l-abandon-d-une-regle-incomprehensible-et-devastatrice_5350169_3232.html

či podmětem shodovali a někdy nikoliv, důkazem, že pravidlo bylo (a je) hlavně ukazatelem úrovně, správnosti či elegantnosti („*un preuve de chic*“). Autoři, kteří pravidlo používali byli v menšině a nesnažili se výrazně své okolí přesvědčit, aby pravidlo také používalo. To podle Viennot dokazuje i fakt, že Clément Marot o pravidle nenapsal více než jednu báseň. Pro žáky je podle autorky pravidlo ničivé a nepochopitelné, nenese automatismy, které by stačilo žákům při výuce představit, ani logické operace, které by pomohly pravidlo pochopit. V žácích může vzbuzovat pocity, že jsou neschopní, že je to moc komplikované, a tedy nic pro ně. Pravidlo podle Viennot vzbuzuje tzv. „lingvistickou nejistotu“ (*insécurité linguistique*), kvůli které se francouzští studenti, ale i cizinci, mohou cítit vyloučení a odrazování od francouzštiny jako takové. Viennot v těchto výrocích vychází z vlastní zkušenosti s učením na střední škole a poznamenává, že pokud by se třída věnovala pravidlu každý týden, byla by šance, aby si žáci pravidlo osvojili. Po čtrnáctidenní pauze je však potřeba začít od znova. Podobný komentář poskytli i čeští učitelé, ale to více rozebereme v praktické části. Viennot navrhuje, aby se místo nesrozumitelného pravidla věnovalo ve školách více času četbě textů, obohacování slovní zásoby, logické analýze, porozumění komplexním výpovědím atd.

2.2.3.10 *Domněnka na závěr výčtu osobností a institucí nakloněných reformě*

Z tohoto výčtu usuzujeme, že zastánci reformy jsou obecně osobnosti, které mají v lingvistickém světě vybudované místo, jsou aktivní v publikování akademických příspěvků, jsou členy etablovaných jazykovědných institucí. Nicméně stránky bez uvedených autorů a obecně malá transparentnost mohou působit negativně a ubírat celému projektu důvěryhodnost. Svědčí o roztržitosti a nejednotné organizaci celé akce "reforma PP". Roli populizátorů přebrali bývalí středoškolští učitelé, od kterých bychom neočekávali takovou míru kompetence v oboru jako od akademických lingvistů. Navíc do médií vysílají vzkaz, že mají lidé sami učinit krok pro reformu a začít používat nová pravidla, i když nejsou zakotvena oficiálně příslušnými institucemi. Roztržitost ale může být dána i tím, že není jedna instance, která by měla pravomoc rozhodnout o změně pravidla ve francouzštině na mezinárodní úrovni, je to jazyk používaný v mnoha státech, musí se najít shoda, které je velmi komplikované dosáhnout a zabere to dlouho.⁹³ Reformu by se tedy dalo popsat ve dvou dimenzích: zaprvé jde o úroveň mediální, veřejnost se o reformě dozvídá skrze články v médiích, hlavními aktéry jsou novináři a učitelé, kteří se vyjadřují pro média. Ti, kdo se by se chtěli dozvědět více, se nechají navést

---

⁹³ Conseil de la langue française et de la politique linguistique. *Avis relatif à la tolérance en matière d'invariabilité du participe passé (PP) employé avec avoir* [online]. 2018 [cit. 2023-07-15].

skrze odkaz v článku *Les Crêpes* na stránky *participepasse.info*. Pokud se ale chtějí dozvědět o reálném stavu reformy, jejích autorech či osobnostech, které ji podporují, musí rešerši věnovat dost času a jsou odkázáni na proklikávání mezi webovými stránkami. Tato dimenze je tedy značně neorganizovaná, málo přehledná a může na reformu vrhat negativní stín pofidérnosti. Zadruhé jde o dimenzi institucionální. Akademici, kteří reformu podporují, jsou uznávané osobnosti, které publikují v oboru lingvistiky, a jsou členy právě institucí, které se věnují modernizaci a obohacování jazyka. Jakkoli se tedy reforma může zdát nezakotvená, stojí za ní velké frankofonní jazykové instituce. Ty však samy o sobě reformu prosadit nemohou, k tomu je potřeba politické moci.

2.3 Aktuální stav reformy

Nejnovější články k tématu reformy shody PP podle CILF, jsou převážně z Kanady a nesou se v duchu očekávání, připomínání si snahy o reformu a její potřebnost. Článek v deníku *La presse*, *D'abord rectifier les faits*⁹⁴ reaguje na velký zájem o téma reformy v médiích a na některé názory, které se opírají o nejasná a nepřesná fakta. Například ujasňuje, že s reformou nepřišli quebečtí učitelé francouzštiny, ale CILF spolu s dalšími organizacemi. S článkem se opět se podíváme do historie, tentokrát na fenomén postupného zkomplikování pravidla tím, že se mu přidávaly výjimky příkazující či doporučující neměnnost PP v některých situacích. Podle autora článku je čas, aby se zavedla do pravidel nějaká sourodost a srozumitelnost, aby byla funkce pravidel blíže realitě a neodlišovala se tolik od mluvené francouzštiny a logiky jazyka. Reforma podle autora nabízí ujasnění pravidel a nezasahuje do základů jazyka.

Nejčerstvější zprávy o stavu reformy jsou z Kanady, v dubnu 2023 proběhla schůzka AQPF s ministrem školství, Bernardem Drainvillem, na které mu asociace představila reformu navrženou organizací CILF. O tom informovala například Kanadská webová stránka *24 Heures*. Na tuto událost vyšlo v médiích několik reakcí, se kterými se více seznámíme v kapitole 2.4.

---

⁹⁴DÉSILETS, MARIO. D'abord rectifier les faits. *La Presse: opinions* [online]. Montréal, 2023 [cit. 2023-07-15]. Dostupné z: <https://www.lapresse.ca/debats/opinions/2023-04-29/reforme-du-participe-passe/d-abord-rectifier-les-faits.php?fbclid=IwAR3BoPNOhN6e2xFk6xP7vSZIPZw209s4JGkjXyTFmfWB-GmmF9KYoyYtoBx8>

Na stránkách *Réforme du participe passé* také nalezneme odkaz na PDF soubor, studii z roku 2023: "*L'accord du participe passé, la fin d'un tabou?*" napsanou autory Hubert Joly (prezident instituce CILF) a Pravina Nallatamby, vydanou v CILF.⁹⁵

2.4 Názory zpochybňující reformu

V příspěvku « *Renoncer à maîtriser la langue, c'est renoncer à penser* »⁹⁶, publikovaného 4. září 2018 v deníku *Le Monde*, reaguje Romain Vignest, prezident Asociace učitelů literatury, na mediální debatu o reformě shody PP. Jak napovídá název, Vignest se proti reformě vyhraňuje. Kdokoli je rozumný a dobré vůle, najde podle něj ve shodě PP logiku. Reforma podle něj útočí na samotný logický základ jazyka, gramatiku. Ve zjednodušování jazyka nevidí řešení, ale naopak ustoupení intelektuální lenosti mladé generace (*paresse intellectuelle*). Učitelé by neměli této tendenci k lenosti a zjednodušování vyhovět, ale naopak se snažit jazyk zachovávat jako nástroj vytríbeného myšlení. Přesvědčení, že shoda je na místě, ilustruje na příkladu věty: *la jolie voiture que mon père m'a offerte*. Říká, že PP *offerte* kvalifikuje podstatné jméno *voiture* stejně jako to dělá adjektivum *jolie*: *la voiture jolie est offerte (par mon père)*. Ironicky dodává, že brzy přijde i názor, že by shoda neměla nastat ani u přídavných jmen. Na argument o tom, že jazyk je živoucí organismus a musí nesmí se bránit přirozené evoluci odpovídá, že i rakovina je formou evoluce. Vyzývá, abychom se pro francouzštinu vyvarovali osudu, který z angličtiny udělal zjednodušenou verzi jazyka: „globish“ (global English).

Paul Roux, tentokrát z kanadského deníku *La Presse*, kde působil jako jazykový poradce, publikoval 20. 4. 2023 článek *Une fausse bonne idée*⁹⁷. Podle něj je důvodem pro zjednodušení shody PP upadávající jazyková úroveň žáků a lhostejnost učitelů. V článku se pohoršuje na tím, co vše se dnes žákům v pravopise odpouští, a reformu shody PP vnímá pouze jako další ústupek chybování v jazyce. Vyjadřuje se k iniciativě AQPF a nesouhlasí s některými jejich prohlášeními, která označuje jako mýty. Například se vymezuje proti tezi, že francouzština dělá

---

⁹⁵ NALLATAMBY, Pravina a Hubert JOLY. *L'accord du participe passé, la fin d'un tabou* [online]. Conseil international de la langue française, 2023 [cit. 2023-07-15]. Dostupné z: <https://www.calameo.com/read/000903947201af179c18c>

⁹⁶ VIGNEST, Romain. Romain Vignest : « Renoncer à maîtriser la langue, c'est renoncer à penser ». *Le Monde: Tribune* [online]. Paris, 2018 [cit. 2023-07-15]. Dostupné z: https://www.lemonde.fr/idees/article/2018/09/04/renoncer-a-maitriser-la-langue-c-est-renoncer-a-penser_5350164_3232.html

⁹⁷ ROUX, Paul. Une fausse bonne idée. *La Presse* [online]. Montréal, 2023 [cit. 2023-07-15]. Dostupné z: <https://www.lapresse.ca/debats/opinions/2023-04-20/reforme-du-participe-passe/une-fausse-bonne-idee.php>

žákům problémy, protože je to jazyk příliš komplikovaný. Oponuje, že oproti jiným jazykům (japonština, němčina, španělština) se může francouzština zdát jednoduchá. Přiznává, že je těžká, ale není nenaučitelná. Další mýtus, který se snaží vyvrátit, je tvrzení, že angličtina je lehká. Upozorňuje na její nepravidelnost a uzavírá, že angličtina je těžší než francouzština. Dále upozorňuje, že reforma nebude prakticky proveditelná, protože francouzština nepatří pouze frankofonnímu obyvatelstvu v Kanadě, nýbrž dalším milionům lidí po celém světě, kteří jazyk používají. Reforma podle něj jen zabírá obrovské množství času, ostatně jako v případě reformy pravopisu z roku 1990, které stále nejsou aplikovány ani těmi největšími nakladateli.

Patrick Moreau, kanadský spisovatel, učitel literatury v Montrealu a redaktor časopisu *Arguemnt*, publikovat 18.4.2023 v deníku *Le Devoir* článek vymezující se proti reformě.⁹⁸ Rozporuje informaci, hojně používanou médií, která říká, že výuka daného pravidla zabere ve školách asi 80 hodin. Upozorňuje na to, že není možné dohledat, z jaké studie byla informace přebrána a považuje ji za pouhé „rétorické přehánění“ (*exagération rhétorique*), která má sloužit k přesvědčení veřejnosti o potřebě reformy. Zjednodušování pravopisu přirovnává ke zjednodušování matematiky a ilustruje na tom, že je absurdní měnit jazyk kvůli tomu, že je složitý. Upozorňuje, že velké změny, jaké reforma navrhuje, je potřeba konzultovat s gramatiky a lingvisty. Dovolíme si zde upozornit, že instituce, které reformu zastřešují (CILF, ÉROFA, Conseil de la langue FWB) jsou složeny právě z lingvistů a gramatiků (André Goose, Marc Wilmet, Dan Van Raemdock, etc.).

Autoři, kteří se vyjadřují proti reformě, nereagují na argumenty o umělém přebrání pravidla v 16. století, argumenty studií, které poukazují na nízkou frekvenci užívání shody mezi mluvčími obecně, na snahu o dosažení vyšší logičnosti a ucelenosti v jazyce atd. Opakují, že podlehnout zjednodušujícím reformám je na úkor kvality a vytríbenosti jazyka.

Také všechny akademické práce a studie, které jsme při rešerši našli, svými výsledky podporují argumenty reformistů. Osoby, které se v médiích vyjádřili proti reformě, nemají své postoje podložené žádnou studií. Vyjádření, která zpochybňují reformu a apelují na věrnost jazyku, se nachází pouze v médiích a mimo ně není dohledatelná studie či vědecky podloženější vyjádření.

---

⁹⁸ MOREAU, Patrick. Trop difficile, l'accord des participes passés?. *Le Devoir* [online]. Québec, 2023 [cit. 2023-07-15]. Dostupné z: <https://www.ledevoir.com/opinion/idees/789249/point-de-vue-trop-difficile-l-accord-des-participes-passes>

Nenašli jsme žádné oficiální vyjádření Francouzské akademie ke kauze reformy shody PP*avoir*. Několik náznaků, že je postup reformistů v rozporu s Akademií se objevilo v médiích (TV5 Monde)^{99,100}, nicméně vždy pouze v náznacích a bez odkazu na reálné stanovisko Akademie.

2.5 *Rectifications orthographiques du français en 1990*

Předtím, než otevřeme praktickou část práce, nahlédneme na reformy pravopisu, které byly uznány v roce 1990 (*Rectifications orthographiques du français en 1990*). V tomto roce byl v časopise *Journal officiel de la République française* publikován text od Rady pro francouzský jazyk (*Conseil supérieur de la langue française*), ve kterém se oficiálně uznaly změny v pravopise.¹⁰¹ Dokument v bodě 5 píše o PP u zájmených sloves. Uznává, že je to jev, který dělá problém i těm nejlepším spisovatelům. Odůvodnil ale, proč toto pravidlo není součástí přijímané reformy. Zaprvé, nejde pouze o jev pravopisný, ale zasahuje i do gramatiky. Zadruhé, spolu s PP u zájmených sloves by bylo potřeba změnit více pravidel týkajících se shody PP, protože k sobě vzájemně patří a nelze je měnit nezávisle na sobě. Jediné pravidlo z této skupiny, které se v té době změnilo, byla shoda PP slovesa *laisser*, za kterým následuje infinitiv. PP *laissé* se stalo neměnným.¹⁰²

Ani pravidlo, kterým se zabývá tato bakalářská práce není jen pravopisné, jde o gramatický jev. V tom se to liší od reformy 1990 a zároveň jeho změna asi bude o něco těžší. Zásah do gramatiky je složitější než do pravopisu. Jde o samotnou logiku jazyka, nikoliv pouze o jeho grafickou formu.

---

⁹⁹ Belgique : vers une réforme de l'accord du participe passé ?. *TV5 Monde* [online]. 2018 [cit. 2023-07-15]. Dostupné z: <https://information.tv5monde.com/international/belgique-vers-une-reforme-de-laccord-du-participe-passe-30007>

¹⁰⁰ ORTHOGRAPHE: LES BELGES VEULENT SUPPRIMER L'ACCORD DU PARTICIPE PASSÉ. *BFMTV.: Société* [online]. 2018 [cit. 2023-07-15]. Dostupné z: https://www.bfmtv.com/societe/orthographe-les-belges-veulent-supprimer-l-accord-du-participe-passe_AN-201809030048.html

¹⁰¹ Que sont les Rectifications de l'orthographe de 1990 ?. In: *Le Robert: Dico en ligne* [online]. [cit. 2023-07-15]. Dostupné z: <https://dictionnaire.lerobert.com/guide/que-sont-les-rectifications-de-l-orthographe-de-1990>

¹⁰² Les rectifications de l'orthographe. *Journal officiel de la république française: Édition des documents administratifs* [online]. Paris, 1990, 1990(100) [cit. 2023-07-15]. ISSN 0242-6773. Dostupné z: <https://www.academie-francaise.fr/sites/academie-francaise.fr/files/rectifications.pdf>

3 Praktická část

V praktické části jsme se zaměřili na jeden z cílů práce: zjistit postoje učitelů francouzštiny na středních školách v ČR k pravidlu shody PP a jeho reformě. Pro tento účel byl zvolen kvalitativní typ výzkumu a metoda rozhovoru. Po představení metodologie se praktická část zaměřuje na analýzu rozhovorů, která je strukturována podle témat otázek kladených respondentům. V kapitole 3.2 se tedy seznamujeme s jednotlivými odpověďmi učitelů, které jsou relevantní pro naši práci.

Považujeme za důležité upozornit na rozdíl ve vztahu českých a francouzských učitelů k výuce francouzštiny. V teoretické části jsme sledovali argumenty pro reformu vzešlé z frankofonního prostředí a ze zkušenosti s výukou francouzštiny jako mateřského jazyka. V praktické části se však zabýváme postojem učitelů francouzštiny v ČR, který vychází z jiné zkušenosti. Pro žáky českých učitelů je francouzský jazyk druhý cizí jazyk, který se na střední škole učí. Začínají s ním nejdříve v 7. třídě a v posledním ročníku dosahují většinou úrovně B1. Hlavním cílem výuky francouzštiny na střední škole v ČR je umožnit žákům jí porozumět a dorozumět se s rodilými mluvčími. Naopak frankofonní učitelé zprostředkovávají svým žákům ovládnutí jejich mateřského jazyka, který se učí od narození, používají ho každodenně a očekávání dosažených kompetencí je mnohem vyšší než u nefrankofonních žáků.

3.1 Metodologie

Rozhovory byly provedeny dohromady s 8 respondenty. Se sedmi z nich byl veden rozhovor osobně buď telefonicky, nebo v rámci osobního setkání. Jeden respondent odpověděl na otázky písemně. Rozhovory trvaly v rozmezí 20 a 30 minut a byly realizovány v období března a dubna 2023. Rozhovory byly se souhlasem respondentů nahrávány, a to pod podmínkou, že budou učitelé v bakalářské práci anonymizováni. Proto jsou respondenti místo vlastních jmen označeni písmeny. Také se v práci neuvádí názvy měst, u konkrétních respondentů, a to ze stejných důvodů. Na začátku každého rozhovoru bylo respondentům představeno téma bakalářské práce a následně představili učitelé kontext své výuky francouzštiny (kolik let učí, jak staré žáky učí, jestli učí i jiný předmět mimo francouzštinu, jestli působí jako učitelé pouze na dané škole, nebo i v soukromém sektoru atd.).

3.1.1 Metoda polostrukturovaného rozhovoru

Ke sběru dat jsme zvolili metodu kvalitativního výzkumu - rozhovor. Výhody kvalitativního výzkumu jsou, že fenomén zkoumáme do hloubky, snažíme se porozumět

kauzalitě, výzkum je přizpůsobivý a dobře reaguje na místní situace a podmínky, hypotéza se v průběhu výzkumu dotváří a může měnit. V případě našeho výzkumu nám kvalitativní metoda umožnila dosáhnout stanovených cílů práce. Díky rozhovorům jsme získali podrobná data o postojích některých českých učitelů francouzštiny. Nevýhodou kvalitativního výzkumu je časová náročnost sběru dat, zásah subjektivity výzkumníka a fakt, že výsledky výzkumu není možné zobecnit na širší vzorek¹⁰³ (v našem případě na všechny učitele francouzštiny na středních školách v ČR).

Konkrétně polostrukturovaný rozhovor je specifický tím, že má předem připravené otázky/témata, ale není nutné striktně dodržovat jejich pořadí a v průběhu rozhovoru je možné se doptávat. To bylo při realizaci sběru dat praktické, protože respondenti často některá témata otevírali sami. V takovém případě bylo tedy přirozenější se jich na dané téma doptat i přesto, že mělo být podle plánu otevřeno později. V polostrukturovaném rozhovoru je také možnost reformulovat otázky v průběhu. Je však nutné, aby byly položeny všechny předem připravené otázky. Volnost kladení otázek vytváří mezi respondentem a tazatelem přirozenější kontakt a komunikace je plynulejší.¹⁰⁴

Obecně rozhovor je specifická metoda i tím, že vyžaduje aktivitu tazatele. Kvalitativní výzkum zahrnuje subjektivitu výzkumníka. V přístupu tazatele k respondentům je tedy nutná profesionalita: je jasné, že tazatel do rozhovoru vstupuje se svými postoji a názory, ty ale musí být schopeny upozadit, je nutná sebereflexe a otevřenost, vstřícnost, důvěryhodnost, empatie, flexibilita. Tazatel musí přijímat a rozvíjet všechna témata a názory, které respondenti řeknou, a jejich výpovědi nehodnotit. Musí si dávat pozor, aby nevyzařoval osobní postoj k tématu.¹⁰⁵ I autorka této bakalářské práce si musela dávat pozor, aby rozhovor nevedla zaujatě a aby nevyjadřovala svůj postoj k problematice. Sympatizuje s názorem, že reforma je potřeba. To ale nedala najevo před žádným z respondentů - ani před těmi, kteří by reformu podpořili. V každém případě by to mohlo ovlivnit jejich odpovědi a znehodnotit tak výzkum.

---

¹⁰³ SEBERA, Martin. *Vybrané kapitoly z metodologie* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2012 [cit. 2023-07-15]. ISBN 978-80-210-5963-4. Dostupné z:

<https://www.fsps.muni.cz/emuni/data/reader/book-8/Impresum.html>

¹⁰⁴ REICHEL, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů* [online]. Praha: Grada, 2011 [cit. 2023-07-15]. ISBN 978-80-247-3006-6. Dostupné z: <https://www.bookport.cz/e-kniha/kapitoly-metodologie-socialnich-vyzkumu-1362953/>

¹⁰⁵ SEBERA, Martin. *Vybrané kapitoly z metodologie* [online].

3.1.2 Charakteristika respondentů

V práci o učitelích a respondentech referujeme v generickém maskulinu¹⁰⁶. Většina respondentů jsou ale ženy.

Respondenti jsou všichni učitelé francouzštiny jako druhého cizího jazyka na gymnáziu. Dotazování působí na školách v těchto městech: Brno, Cheb, Nové Město na Moravě, Pardubice a Tišnov. Při výběru lokality, kde učitelé působí, byla snaha o regionální rozmanitost. Odpovídali tedy učitelé z větších i menších měst. Podle Rejstříku škol a školských zařízení¹⁰⁷ je v Brně (380 000 obyvatel) 61 středních škol, z toho 22 škol typu gymnázium. Ve městě Cheb (32 000 obyvatel), jsou 4 střední školy, z toho 2 gymnázia. V Novém Městě na Moravě (10 000 obyvatel) jsou 3 střední školy a z toho 1 gymnázium. V Pardubicích (92 000 obyvatel) je 16 středních škol a z toho 4 gymnázia. V Tišnově (9 000 obyvatel) jsou 2 střední školy, z toho 1 gymnázium.

Respondent A učí mimo francouzštinu i český jazyk, studoval pedagogickou fakultu, má asi 20 let praxe, vyučuje první a čtvrté ročníky čtyřletých a osmiletých programů gymnázia. Respondent B učí mimo francouzštinu i matematiku, geografii a deskriptivní geometrii, studoval pedagogickou fakultu, má asi 5 let praxe, učí napříč ročníky. Respondent C učí kromě francouzštiny také základy společenských věd, francouzštinu učí žáky napříč ročníky, vystudoval pedagogickou fakultu a učí asi 10 let. Respondent D také vyučuje napříč ročníky, kromě francouzštiny učí český jazyk a vystudoval pedagogickou fakultu. Respondent E vystudoval filosofickou fakultu, učí asi 10 let všechny ročníky a vede i hodiny konverzace. Respondenti F a G vystudovali filosofickou fakultu, a kromě francouzštiny jiný předmět nevyučují. Vyučují všechny ročníky vyššího stupně gymnázia. Respondent H na otázky ohledně svého kontextu výuky neodpověděl.

3.1.3 Specifika výuky francouzštiny na gymnáziích

Někteří respondenti vyučují na vyšším stupni víceletých gymnázií, někteří i na nižším. Žáci osmiletých programů začínají s francouzštinou v tercii a končí v oktávě. Podle výpovědí učitelů je dosažená úroveň nematurantů z francouzštiny u osmiletých programů B1, maturantů B1 -

---

¹⁰⁶ VALDROVÁ, Jana. Generické maskulinum. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), *CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny*. Brno: Masarykova univerzita, 2017 [cit. 2023-07-15]. Dostupné z: https://www.czechency.org/slovník/GENERICKÉ_MASKULINUM (poslední přístup: 15. 7. 2023)

¹⁰⁷ *Rejstřík škol a školských zařízení* [online]. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [cit. 2023-07-15]. Dostupné z: <https://rejstrik.msmt.cz/rejskol/>

B2. Žáci čtyřletých programu mají francouzštinu čtyři roky. Dosažená úroveň nematurantů u čtyřletých programů je A2, maturantů B1. Někteří žáci si v průběhu studia dělají zkoušky DELF (*Diplôme d'études en langue française* - B1, B2). U učitelů, kteří vyučují na nižším i vyšším stupni, jsme přihlíželi ke zkušenosti s výukou pouze na vyšším stupni, tedy středoškolském stupni vzdělání.

Někteří učitelé zmiňují negativní vliv pandemie nemoci COVID-19 na úroveň jazyka. Online výuka byla podle nich faktorem, který zpomalil tempo výuky a kvůli kterému dosáhli žáci za své studium nižší úrovně, než bylo očekáváno.

Také několik učitelů komentuje postavení předmětu francouzštiny na škole ve vztahu k jiným jazykům. Na několika školách hrozí neotevření předmětu pro malý zájem. To může být způsobeno polohou regionu, například v Chebu je logicky preferována jako druhý jazyk němčina, kvůli blízkosti a propojenosti regionu s Německem.

3.2 Výstup z praktické části

Odpovědi učitelů jsou v následující části práce zpracovány jednotlivě a strukturovány podle otázek, které byly učitelům v průběhu rozhovoru kladeny. U každého z učitelů jsou také zpracována témata, která vyplynula samovolně z rozhovoru. Respondent F a G učí na stejné škole a jelikož spolu sdílí kabinet, rozhovor byl veden s oběma zároveň. Navzájem se doplňovali, v textu jejich výpovědi rozlišujeme písmeny. Respondent H odpověděl kvůli nedostatku času jen písemně a pouze na některé otázky.

3.2.1 Odpovědi jednotlivých učitelů

3.2.1.1 *Učíte dané pravidlo? pokud ano: Podle jakých materiálů? Na jaké jazykové úrovni pravidlo vyučujete? (A1, A2...)*

Respondent A

Pravidlo shody PP*avoir* učí spolu s látkou o *passé composé*, což je na začátku druhého roku výuky. Poprvé ho tedy zmíní na úrovni A2 podle učebnice *Tendences*.

Respondent B

Shodu vyučuje a řídí se tím, jak je její výuka nastavena v učebnicích. Shoda PP*avoir* a COD se zmiňuje na úrovni A2. Pravidlo se respondent B snaží dávkovat postupně, nejprve žáky seznámí s látkou *passé composé*, se shodou podmětu s PP*être* a až poté se shodou PP*avoir* a předcházejícím COD. Shodu PP a COD u zvrtných sloves vyučuje až na úrovni B1. Na této úrovni také žáky seznamuje se zvláštními případy a výjimkami, kdy shoda PP*avoir* s předcházejícím COD nenastává (*en; fait + infinitiv*).

Respondent C

To, že pravidlo existuje respondent C naznačuje žákům při probírání látky *passé composé*. Vysvětlí shodu PP*être* a upozorní, že s *avoir* „zatím neshodujeme“. Poté, co mají žáci osvojenou látku *passé composé* s nimi učitel probere COD a COI a jejich nahrazování zájmeny. Teprve potom vnímá, že je prostor připravený k výuce shody PP*avoir*. Jako oporu výuky má učebnici *On y va*, ale materiály čerpá i z jiných učebnic a internetu. Také pro výuku využívá tablety, které poskytuje škola. Díky nim žáci mohou dělat interaktivní cvičení každý svým tempem.

Respondent D

Pravidlo učí podle učebnice *Édito* v rámci kapitoly o zájmenech jako COD.

Respondent E

Pravidlo učí, ale jen okrajově. Ve výuce totiž klade důraz na mluvený jazyk a toto pravidlo se v mluvené podobě jazyka téměř neprojevuje (občas jde slyšet, ale jen výjimečně: *Je l'ai faite*). Pravidlo žákům zmíní, většinou když se objeví v učebnici, ale nijak ho neprocvičuje, nevyhledává k němu speciální materiály. Látku nepovažuje za důležitou.

Respondent F + Respondent G

Oba respondenti pravidlo učí. Poté, co mají žáci osvojenou látku *passé composé* a COD, upozorní učitelé i na shodu PP*avoir*. Učí pravidlo tedy až v „druhé vlně“. Základní materiál pro výuku je učebnice *Édito*, dané pravidlo však učitel F vysvětluje čistě podle jím vytvořených materiálů.

Respondent H

Ano, pravidlo vyučuje.

3.2.1.2 Jak vysvětlujete žákům existenci tohoto pravidla (a obecně "těžších pravidel")? (odkud se vzalo, proč se dodržuje)

Respondent A

To, odkud se pravidlo vzalo, vůbec nevysvětluje. Říká žákům, že Francouzi jako děti taky píšou diktáty a tohle je jeden z jevů, kde i oni sami chybují.

Respondent B

Nejprve žáci pracují s textem, ve kterém se pravidlo objeví a ze kterého si na aplikaci pravidla zvyknou a přirozenou cestou si ho osvojí. Respondent se v pravidle „nepitvá“ a nevysvětluje jeho historii nebo důvody jeho používání. Žáci se pravidlo podle něj učí přirozenou cestou a přijmou jako logické, že PP shodující se s femininem bude mít na konci „e“.

Respondent C

S historií pravidla respondent není seznámen. Význam pravidla (proč se dodržuje) vidí v tom, že díky němu poznáme rod v případě, že je COD vyjádřeno elidovaným *l'* (*Je l'ai vu[e]*).

Respondent D

Když je učitel schopen nějaké pravidlo vysvětlit (například etymologicky), tak to udělá. Jemu samotnému to pomáhá. U pravidla shody *PPavoir* neví, co by vysvětloval. „Prostě se to shoduje v rodě a čísle, tak to budeme dodržovat. Učíme se to, protože to takhle je.“

Respondent E

Na historii gramatiky není v hodinách prostor. Pokud se jedná o zajímavost, která pomůže žákům pravidlo si lépe zapamatovat, tak ji zmíní. V některých případech se snaží gramatické jevy vysvětlovat, protože je podle něj důležité, aby člověk chápal, proč něco potřebuje umět. Na hodinách konverzace, které respondent také vede, se gramatice nevěnují vůbec. Zastává postoj, že kdo chce mít hezčí a kultivovanější francouzštinu, ať si pravidlo procvičuje a dobře si ho osvojí. Komu stačí, aby mohl vyjet do frankofonních zemí a komunikovat, ať se pravidlu nevěnuje.

Respondent F + Respondent G

Pokud se žáci sami nezajímají a pravidlo přijímají, učitel F původ pravidla nevysvětluje. Pokud se však někteří vnímaví žáci ptají na jeho smysl, respondent F nastíní historické důvody vzniku pravidla. Zmiňuje, že někde četl (neověřoval si, je-li to pravda), že pravidlo shody *PPavoir* takové, jak je kodifikováno dnes, ve francouzštině původně neexistovalo. V jednom období dějin byla Francie velmi inspirovaná Itálií a pravidlo převzala z italské. V italštině se neudrželo, nicméně Francouzi si ho v jazyce ponechali. Respondent G původ pravidla nezná a nevysvětluje ho.

3.2.1.3 Je pro žáky dané pravidlo těžší v porovnání s jinými pravidly? (Zabere déle, než ho pochopí, než si ho osvojí?)

Respondent A

Pochopení a osvojení pravidla žákům určitě netrvá déle než u jiných pravidel, látku pochopí okamžitě. Učitel věnuje pravidlu výkladovou a procvičovací hodinu a pak si na něj napíšu test. To probíhá úplně v pořádku a podle učitele jde hlavně o to, aby žáci znali rody. Respondent však přiznává, že když mají žáci pravidlo použít za půl roku spíše na něj zapomenou. Pochopit pravidlo je pro ně jednoduché, ale uvedení do praktického života je náročnější. Když píšou test pouze na dané pravidlo, není podle respondenta těžké pravidlo rozeznat a správně použít. Když

však mají jenom jednu větu, která obsahuje dané pravidlo, v rámci 400 jiných vět *production écrite*, mají tendenci pravidlo nevidět.

Respondent B

Pravidlo v porovnání s jinými není těžší, dokud se neobjeví zvláštní případy a výjimky. Porovnává pravidlo se shodou v českém jazyce. Podle něj se v tomto ohledu nemůže francouzština porovnávat s angličtinou, protože angličtina je „taková zkosnatělá“. Respondent B nemá zkušenost s tím, že by žáci potřebovali delší čas na procvičování nebo opakování. Výjimky, které žákům dělají problém, se objevují až na vyšší úrovni. Učitel je nazývá „nadstavbová pravidla“, která jsou součástí „vyšší francouzštiny“.

Respondent C

Výuce věnuje hodně času, je to podle něj těžká gramatika, ale nemyslí si, že by se to žákům přijímalo těžko. Pochopit princip pravidla není těžké, ale uvědomit si, kdy to pravidlo použít, je těžší. Hodně tedy procvičuje s žáky, kdy mají pravidlo používat. Nemají obecně problém pravidlo pochopit, není to nijak náročné, pravidlo má systém a je logické.

Respondent D

Pravidlo není těžké na pochopení, jen se stává, že na něj žáci úplně zapomenou.

Respondent E

Co se týče varianty, kdy COD stojí přímo před pomocným *avoir* (*Je les ai **achetés** au supermarché.*), žáci s pochopením nemají problém. Komplikace nastanou v případech, kdy je COD v předcházející větě (*J'ai vu les fleurs que j'ai **achetées** au supermarché.*). V druhém případě je to pro žáky podle respondenta příliš abstraktní.

Respondent F + Respondent G

Podle obou respondentů gramatika daného pravidla není o nic těžší než jiná. Pochopení a osvojení trvá žákům podobně dlouho jako u jiných pravidel. Na aplikaci pravidla pak myslí méně, protože je to pro ně méně přirozené.

Respondent G používá jako pomůcku pro zapamatování pravidla frázi „*la chemise que j'ai **mise***“ nebo „*la fête que j'ai **faite***“ a upozorňuje, že v tomto případě sice shoda jde slyšet, ve většině však ne.

Respondent H

Žáci mají podle respondenta s pravidlem problém. Zejména se jim plete se shodou u zvratných sloves a bývají z toho dost zmatení. Proto musí učitel s žáky procvičovat, opakovat, postupně znovu vysvětlovat apod.

3.2.1.4 *Je podle vás v dostupných výukových materiálech pravidlo dostatečně zpracováno? Musíte hledat/používat více materiálů pro jeho výuku?*

Respondent A

V učebnici *Tendences* není podle učitele pravidlo zpracováno dostatečně. Se všemi kolegy mají vyrobené materiály z jiných zdrojů. V tomto smyslu se na učebnici nemohou spoléhat ani co se týče jiných pravidel. Čerpají ještě z jiných učebnic, které žáci nemají, nebo z materiálů dostupných z internetu (např: „live worksheets“).

Respondent B

V učebnici *Tendence*, kterou respondent B používá, není pravidlo dostatečně zpracováno. Podle něj jsou například učebnice angličtiny obecně propracovanější. Francouzští autoři učebnic mají podle respondenta jiné pojetí výuky, než čeští. Ve francouzských učebnicích není tolik prostoru věnováno gramatice, ale spíše příběhu, minidialogům, situačním hrám. Naopak čeští učitelé podle respondenta kladou větší důraz na výuku gramatiky.

Respondent C

Respondent si ke každé látce dohledává materiály mimo používanou učebnici. V učebnicích obecně je málo cvičení. V učebnici *On y va* cvičení jsou, ale podle respondenta jsou příliš mechanická. Dává přednost cvičením, „u kterých musí žáci víc přemýšlet“.

Respondent D

Pravidlo dostatečně zpracované není, respondent si dohledává materiály na internetu.

Respondent E

Respondent si vždy dohledává materiály na internetu, například na webových stránkách *lepointdufle.net*.

Respondent F + Respondent G

Respondent F používá pro výuku pravidla pouze jím samým vyrobené materiály. Respondent G si mimo učebnici dohledává cvičení na internetu.

Respondent H

Nejčastěji si materiály vyhledává sám napříč zdroji. Obecně není spokojen se žádnou učebnicí, hodně materiálů kopíruje nejčastěji z učebnice FLE od nakladatelství CLE. Rovněž tak si vyrábí/vymýšlí materiály své.

3.2.1.5 *Hodnotíte užívání daného pravidla při zkoušení? pokud ano: Jak penalizujete chybu? (Mírněji/stejně/přísněji než chyby v jiných pravidlech?)*

Respondent A

Při testu přímo na tento gramatický jev učitel pravidlo hodnotí jako chybu, která může ovlivnit výslednou známku toho testu. Pokud se ale jedná o chybu při psaní *production écrite* (psaní dopisů, stížností, vyprávění atd.), tak učitel hodnotí chybu mírněji (nesníží kvůli ní známku). Nicméně nedodržení shody vždy opraví a vnímá jako chybu.

Respondent B

Chybu opraví, ale není to látka, na kterou by kladl důraz. Podle respondenta není pravidlo „nejdůležitější věc“. Myslí si, že i sami Francouzi v tom často chybují, což respondentovi během studií na VŠ potvrzovali i lektori.

Respondent C

Přistupuje k chybě v daném pravidle stejně jako k jiným chybám. Přiznává, že když někdo shodu použije správně, tak na to ostatní upozorní a daného žáka pochválí. To nedělá v případě shody *PPêtre*.

Respondent D

Pravidlo shody vysvětluje žákům „jakoby navíc“, v testu její špatné použití počítá jako poloviční chybu.

Respondent E

Používání pravidla vůbec nehodnotí. Je dobré, aby žáci pravidlo znali, ale je to spíše „okrajová gramatika“.

Respondent F + Respondent G

Pokud se jedná o test konkrétně na dané pravidlo, chybu oba respondenti penalizují, nikoli však jako zásadní (například shodu *PPêtre* v *passé composé*).

3.2.1.6 Sledujete dění okolo reformy francouzského pravopisu a daného pravidla? (Slyšeli/četli jste o tom? Aktivně to sledujete?)

Respondent A

O „nějakých kodifikacích“ respondent slyšel nebo se dovtipil na základě školení nabízených v ČR pro učitele. Domnívá se, že se dokonce zúčastnil jednoho školení v Praze o reformě pravopisu. Slyšel o tendencích k reformě například u číslovek. Jinak si sám respondent aktivně informace o reformách nevyhledává a o možné reformě shody *PPavoir* ještě neslyšel. Sleduje spíše trendy ve slovní zásobě, například na různých instagramových účtech.

Respondent B

Obecně reformu pravopisu nesleduje. Reforma z roku 1990, která upravuje například pravopis číslovek či používání cirkumflexu, podle respondenta B není striktně dodržována (ani

v nejnovějších učebnicích). Jestli se reforma dodržuje, záleží podle něj na učitelích. Sám se snaží nový pravopis učit. Ví však o učitelích, kteří ho nepřijali a jeho použití i dnes hodnotí jako chybu.

Respondent C

Aktivně reformy nesleduje, spíše se k němu aktuality tohoto typu „donesou“ například skrze facebookové skupiny, kde si učitelé francouzštiny sdílí zkušenosti a doporučení. Takto se také dozvěděl o inkluzivním psaní. Přiznává, že by si měl změny stanovené reformami z roku 1990 dohledat a lépe se s nimi seznámit. V testech uznává jako správné obě formy - použití nového pravopisu i toho starého.

Respondent D

Sám si informace o reformách nevyhledává. Přemýšlí, že v učebnici je už asi aplikován nový pravopis. Přiznává, že mu reformy mohly utéct a že by se o ně měl více zajímat.

Respondent E

Dění okolo reformy vůbec nesleduje. Když se k němu informace dostanou samy, tak si je přečte. Jinak považuje přehled učitele o aktualitách a reformách v pravopise za nadstandard. Sám respondent E se totiž věnuje několika dalším aktivitám. Mimo učení na střední škole pracuje i v soukromém sektoru (učí francouzštinu ve firmách), angažuje se v místní *Aliance française*, organizuje výměnné pobyty s francouzskými školami. Pokud si klienti v soukromém sektoru přejí více se zaměřit na gramatiku, vyhoví jejich požadavkům - nastavení je zde jiné než ve školství.

Respondent F + Respondent G

Reformu pravopisu z roku 1990 nesledují aktivně, ale zaregistrovali je v nových vydáních učebnic (například cirkumflexy nebo číslovky). Když tato reforma začala platit, vytvořili pro žáky tabulky s přehledem změn. Když ale zaregistrovali, že v některých nových vydáních učebnic či nových textech se reforma pravopisu nedodržuje, přestali ji žáky učit, aby jim nepůsobili zmatek.

Konkrétně o reformě shody PP*avoir* respondenti neslyšeli. Ptají se, je-li už platná, či nikoli. Hodnotí ji ale jako dobrý nápad. Respondent G sdílí zkušenost ze školení, na která jezdí do Francie. Tam prý panuje obecná shoda, že je pravidlo nesmyslné a žáci by se s ním neměli trápit, protože pravidlo nepotřebují k tomu, aby se ve francouzštině naučili dobře komunikovat. Následně zmiňuje i komplikovanost pravidla shody PP*être* u zájmených sloves. Jako příklad

dává *Je me suis lavée. X Je me suis lavé les mains*. Dodává, že i to by se v rámci reformy mělo zjednodušit.

Respondent H

Stále sleduje, jakým směrem se ubírá francouzský jazyk, zejména vliv angličtiny a hovorový jazyk, mluva mezi mladými. Využívá moderní technologie a členství v různých facebookových skupinách zaměřených na výuku francouzštiny. K reformě shody *PPavoir* se nevyjádřil.

3.2.1.7 Ztotožňujete se s daným pravidlem? (Souhlasíte s jeho vyučováním?)

Respondent A

S daným pravidlem souhlasí. Postoj odůvodňuje tím, že vyučuje i český jazyk a myslí si, že když je pravidlo jednou stanoveno, mělo by se dodržovat. V češtině máme také shodu, a to mezi přísudkem a podmětem. Na pravidle respondent A tedy nevidí nic nelogického ani problematického a kdyby měl sám hlasovat, tak reformu nepodpoří. Dodává ale, že není Francouz a že mu to může být jedno.

Respondent B

S reformou pravopisu z roku 1990 souhlasí, přináší podle něj do jazyka více systematičnosti. S navrhovanou reformou *PPavoir* by ale měl problém se ztotožnit, protože shoda je podle něj logická, patří tam, je hezká, odpovídá i českému jazyku, kde také máme shody. Byla by to škoda, kdyby pravidlo zmizelo. Žáci s pravidlem také nemají problém, vezmou ho jako přirozenou věc. Podle učitele by se ve francouzštině našla jiná, problematičtější a pro žáky náročnější pravidla, která by byla potřeba zjednodušit.

Respondent C

Podle respondenta C pravidlo má smysl, pomáhá se zorientovat v rodech (*Je les ai vu(e)s - kdo to byl? Muži/ženy*). I žáci prý v pravidle vidí logiku. Tendence pravidlo reformovat respondenta upřímně překvapila.

Respondent D

Pravidlo mu nevádí a respondent neví, proč by se mělo reformovat. Není „militantním zastáncem zjednodušovaček“.

Respondent E

Spíše s výukou pravidla nesouhlasí, pro běžnou konverzaci je to zátěž navíc.

Respondent F + Respondent G

Podle obou respondentů je pravidlo nesmyslné a učí ho, protože se musí držet normy. Aby mohli žáci vyjet do Francie a domluvit se tam, toto pravidlo nepotřebují. Naopak je pro žáky pravidlo přítěží navíc, protože mu musí věnovat čas, který by mohli strávit pilováním mluveného projevu. Učitelé upozorňují, že na střední škole neučí budoucí akademiky, ale učí jazyk, aby se jím žáci dorozuměli. Pokud se mezi studenty nachází někdo, kdo půjde studovat filologický obor, bude to v ročníku v jednotkách. Cílem středoškolských učitelů podle respondentů není naučit žáky perfektní gramatiku, ale umožnit jim vyjádřit se a porozumět cizímu jazyku a kultuře. Dříve na dané škole učitelé na gramatiku dbali mnohem více, podle respondentů takový styl výuky ale produkoval žáky, kteří se nezvládli obstojně dorozumět.

Respondent F dodává, že pravidlo sami Francouzi nejsou schopni zvládnout. Má zkušenost s výukou na VŠ ve Francii a tam někteří studenti pro vyjádření *passé composé* v písemné formě místo PP používali infinitiv (*J'ai parler.*). Respondent G tuto zkušenost potvrzuje a dodává, že v diskusích na internetu či SMS komunikaci je to také velmi běžné. Například v defavorizovaných vrstvách společnosti uslyšíme výrazně jiný jazyk, než jaký se učí na středních školách.

3.2.1.8 Mělo by se podle Vás a Vašich zkušeností s výukou daného pravidla toto pravidlo reformovat či odstranit? Proč ano/ne?

Respondent A

Respondent se nepovažuje za „staromila“ a není obecně odpůrcem změn a pokroků. Vyjadřuje ale pocit, že mu nepřísluší k reformě zaujímat jakýkoli postoj, protože se netýká jeho vlastního jazyka. Opět používá paralelu s českým jazykem - kdyby se zrušil rozdíl mezi tvrdým a měkkým *i*, někomu by to mohlo zjednodušit život. Ale v zásadě si respondent myslí, že bychom se tato pravidla mohli naučit.

Respondent B

S reformou nesouhlasí a jsou podle něj jiná pravidla, která by se měla reformovat.

Respondent C

Nevidí důvod, proč by se mělo pravidlo zjednodušovat. Jsou podle něj v jazyce jiná pravidla, která by se měla zjednodušit. Tohle mezi ně nepatří. Pravidlo shody *PPavoir* mu nepřipadá jako výjimečně těžké a hraje to v jazyce svoji roli. V českém jazyce také máme shody a nevede se debata, že by se měly reformovat. Obecně respondentovi C připadají tyto reformy „nadbytečné“.

Respondent D

Učitel danému pravidlu nevěnuje výrazně moc času, ale chápe, že na vyšší jazykové úrovni je to potřeba. Výuku směřuje spíše na zlepšování mluveného projevu. K reformě daného pravidla tedy nezaujímá vyhraněný postoj.

Respondent E

V tomto ohledu se respondent považuje za radikála, zjednodušil by leccos i v češtině, natož ve francouzštině. S reformou shody PP*avoir* by souhlasil. Podle něj toto pravidlo není vůbec nutné. Jazyk by se měl posouvat. Když se zamyslíme nad tím, kolika jevů už se jazyk zbavil, reforma by měla být představitelnější. Například jmenuje další gramatické jevy, které by se podle něj měly zjednodušit: *quiconque, quoi que, quand/ou*. Jsou podle něj nelogické a bylo by jediné dobře, kdyby se od nich gramatika pročistila. Kdyby se gramatika v některých ohledech zjednodušila, byl by prostor například na stylistiku. Respondent ale vnímá problém, že jeho kolegové nejsou většinou novým krokům nakloněni a raději předávají dál to, co se jednou sami naučili. Pojmenovává neochotu učit se nové věci. Ilustruje to na příkladu období pandemie, kdy se začaly používat nové technologie. Po návratu zpět do škol se mnoho učitelů z jeho okolí vrátilo zpět k metodám výuky, jaké byly před kovidem a nové technologie nevyužívají. To vidí respondent jako nevyužitý pokrok a promarněnou šanci posunout výuku dál.

Respondent F + Respondent G

Z osobního pohledu by se podle respondentů F a G mělo pravidlo změnit. Z pohledu učitelů je to „jen další pravidlo, které když žáky naučí, tak ho umí“. Rušit pravidlo jen proto, že je těžké na naučení by podle respondentů nebylo správně. Změnit pravidlo by se mělo proto, že je nesmyslné, což je případ i shody PP*avoir* s předcházejícím COD. Zrušením pravidla by se také uvolnil prostor k výuce jiných a problematičtějších jevů, například nosové konsonanty nebo skladba věty, kterou mají žáci tendenci dělat „à la tchèque“.

3.2.1.9 Vyjadřují někdy studenti svůj postoj k pravidlům fr. pravopisu a gramatiky obecně i k tomuto pravidlu konkrétně? pokud ano: Jaké postoje vyjadřují? Souhlasí s ním? Zpochybňují ho? Jak na to reagujete? Souhlasíte s nimi? Obhajujete pravidlo?

Respondent A

K tomuto pravidlu žáci podle respondenta nikdy svůj názor nevyjadřují. Naopak například ke komplikovanosti zápisu číslovek prý žáci zaujímají kritický postoj a stěžují si, že je to zbytečně složitý systém. Učitel přiznává, že belgický systém je jednodušší. Žáky ale motivuje tím, že znalost číslovek mohou využít k „machrování“, protože to neumí jen tak někdo. Navíc

mohou zaujmout své okolí zajímavostí, že pokud umí předškolní dítě počítat do sta, umí i násobit. Tato fakta používá pro oživení látky a k větší motivaci žáků.

Respondent B

Se základem pravidla nemají žáci problém. Na vyšší úrovni je to pro ně komplikovanější (například když je COD vyjádřeno zájmenem *en*). Obecně se ale žáci nijak nevyjadřují.

Respondent C

K pravidlu shody PP*avoir* konkrétně se žáci nevyjadřují. Hodnotí negativně sami sebe, když si na pravidlo nevzpomenou. Obecně se ale k pravidlům vyjadřují, hlavně v případech, kdy chybí silnější logika. Francouzštinu si ale vybírají žáci, kteří jsou motivovaní se jazyk naučit. Naproti tomu němčinu si prý vybírají žáci spíše z praktických důvodů. Někdy jsou žáci francouzštiny z velkého množství pravidel a výjimek rozčarování, vždy je ale nakonec přijmou.

Respondent D

Studenti občas reagují negativně, objeví-li se v gramatice nějaké výjimky. Nemá to ale dopad na jejich motivaci. Následně učitel přiznává, že chápe, že některé žáky velké množství výjimek a zvláštních případů může demotivovat.

Respondent E

Vyjadřují negativní postoje ke komplikovanosti pravidel, mají tendenci srovnávat s angličtinou. Nakonec ale pravidla vždy přijmou, což je podle respondenta dáno i tím, že jsou to gymnaziální studenti zvyklí na to, že se musí učit.

Respondent F + Respondent G

Dané pravidlo hodnotí žáci negativně. Učitel by ale podle respondentů neměl podporovat žáky v apriori negativním postoji k francouzštině, ale naopak by se měl snažit jim tento přístup odbourat. Respondenti sdílí zkušenost, že motivace žáků naučit se jazyk bývá tím nižší, čím komplikovanější jsou pravidla jazyka. Učitel by podle respondentů měl brát tento fakt v potaz a pomoci žákům se s komplikacemi vyrovnat.

4 Závěry z výzkumu mezi učiteli

4.1 Teorie a realita

V teoretické části jsme si stručně představili širí pravidla, jeho zvláštních případů a výjimek. Jak jsme již nastínili v kapitole 1.5, na středních školách v ČR je vyučován pouhý základ pravidla. Kromě případu se zájmenem *en a PP fait a laissé* se učitelé nevěnují jiným zvláštním případům a výjimkám (př: nepřizvučné osobní zájmeno *l', le peu*, PP a doplněk, *dit*,

dû, cru, su, pu, voulu atd.). O historii pravidla věděl jeden z osmi dotazovaných učitelů a žákům ji občas vysvětluje. Ostatní respondenti nevysvětlují původ pravidla nijak a zauímají spíše postoj, že jazyk je nastavený určitým způsobem a žáci se ho musí naučit. Z výpovědí tohoto typu usuzujeme, že učitelé jsou vůči normě podřízení a nekritičtí. Možná proto mohou být žáci tak často demotivováni. Učitelé je totiž neučí přemýšlet o jazyku, spíše je učí přijmout normy bez jakékoliv diskuse, což může na žáky působit negativně a může podkopávat jejich motivaci jazyku porozumět a naučit se ho.

Obecně je z výpovědí učitelů francouzštiny na českých středních školách možné vyvodit, že pravidlo v dostupných učebnicích není zpracováno dostatečně - podle učitelů se věnuje málo prostoru jeho vysvětlení i jeho procvičování. Všichni k pravidlu používají ještě materiály mimo učebnici, které si dohledávají po vlastní ose (jiné učebnice, internet atd.). Ani na nejvyšší úrovni, kam se výuka pravidla shody dostane (B2), nejsou zmíněny zvláštní případy a výjimky, které jsme viděli v gramatikách, kromě PP *fait a laissé*.

4.2 Výstup z rozhovorů

V následující kapitole představíme závěry, ke kterým jsme došli porovnáním jednotlivých výpovědí a jejich zasazením do kontextu reformy.

Kontakt s francouzštinou

Rozdíl v kontextu učitelů a jejich vztahu k francouzštině je, že učitelé, kteří učí francouzštinu pouze jako jeden ze svých předmětů a nevěnují se jí mimo školu, mají tendenci být spíš proti reformě a nevidí v ní smysl. Naopak učitelé, kteří mají intenzivní kontakt s francouzštinou i mimo školu (učí i v soukromém sektoru, zapojení do Aliance fr., Erasmus, partner je francouzské národnosti...), mají tendenci reformu podpořit. Také o pravidle a jeho reformě více ví a více přemýšlí.

Konzervatismus

Někteří respondenti zmínili, že mají zkušenost s tím, že jejich kolegové nevyučují nový pravopis podle změn z roku 1990 a jeho použití dokonce kvalifikují jako chybu. Někteří učitelé podle respondentů učí to, co se sami jednou naučili, a neberou ohled na vývoj jazyka. Zároveň ale nejsou ochotní přijmout změny, naučit se nové věci a přizpůsobit výuku novým tendencím v jazyce. Tento anti-progresivní přístup se objevil i u některých respondentů samotných. Na otázku k původu pravidla tyto učitelé odpovídají, že o historii neví a učí ho, protože to tak prostě je. Učitelé proti reformě nezmínili historii pravidla nebo jakékoli jeho odůvodnění. Vnímají

reformu jako tendenci zjednodušovat jazyk, což jim v tomto případě přijde zbytečné a spíše jako ústupek lenosti mladé generace.

Jedním z našich závěrů je, že učitelé, kteří jsou proti reformě, nemají znalosti o pravidle a jeho kontextu (př. historie - umělé přebrání závaznosti shody z italštiny, nelogičnost, mnoho zvláštních případů a výjimek, které svědčí o nejednotě) a obecně se o problematiku nezajímají. Vyučují to, co mají předepsané, a po důvodu se nepídí. Společnými znaky těchto učitelů jsou, že učí v menších městech (Cheb, Tišnov), francouzštinu učí spolu s jinými předměty a není to jejich primární specializace (více učí český jazyk, základy společenských věd, matematiku, geografii, deskriptivní geometrii), studovali francouzštinu na pedagogických fakultách.

Znalost reformy

Někteří učitelé přiznávají, že o nějakých reformách slyšeli, ale více si o nich nevyhledávají. V průběhu rozhovoru si uvědomí, že by se o nový pravopis měli zajímat více, protože by neměli učit žáky starý pravopis, pokud se už nepoužívá. O tendencích k reformě shody *PPavoir* nikdo z dotazovaných neslyšel. Jeden respondent se i zeptal, je-li reforma již platná.

Vypovídající je také postoj respondenta A, který upozorňuje na to, že sám není francouzské národnosti a nepřísluší mu se k reformě nějak vyjadřovat. To podtrhuje přístup většiny našich respondentů - je to cizí jazyk, který máme žáky naučit a musíme ho tedy respektovat se všemi jeho pravidly.

Respondent G zmiňuje i komplikovanost pravidla shody *PPêtre* u zájmených sloves. Jako příklad dává *Je me suis lavée. X Je me suis lavé les mains.* a dodává, že i to by se v rámci reformy mělo zjednodušit. Říká to bez vědomí, že i tento jev navrhuji reformisté změnit, což by mohlo signalizovat, že reformisté opravdu následují reálnou potřebu.

Porovnání zakotvení postoje nakloněného reformě a postoje odmítajícího reformu

Všichni respondenti (až na posledního) se shodnou na tom, že pravidlo shody není samo o sobě extrémně těžké a žáci ho zvládnou pochopit bez problémů. Většinou si ale po delší době na pravidlo nevzpomenou a neaplikují ho. Někteří respondenti tento fakt použili jako východisko pro svůj postoj k reformě. Nevidí důvod, aby se pravidlo reformovalo, když je *naučitelné*. Základní pravidlo je podle nich logické. Vyučují ale opravdu jen základ a nezabývají se s žáky zvláštními případy a výjimkami (viz kapitola 1.5). Tyto případy (v gramatikách zpracované na několika stranách) se vyučují až na vyšší úrovni. To je také důvod, proč učitelé nemusí pravidlu věnovat výjimečně moc času, neučí ho v celé jeho šíři.

Se zkušeností, že pravidlo je *naučitelné*, by souhlasili i učitelé naklonění reformě, ale ti vnímají pravidlo v širším kontextu, který učitelé proti reformě opomíjejí. Respondenti s postojem pro reformu zmiňují často oblasti výuky, které by potřebovaly větší časovou dotaci (stylistika, mluvený projev). Přiznávají, že by podle nich dávalo větší smysl věnovat se spíše těmto oblastem než složitějším gramatickým jevům, které po delší době žáci stejně nepoužívají a které nepoužívají ani samotní frankofonní mluvčí. Tento postoj obhajují nastavením své výuky: hlavním cílem je žákům umožnit komunikaci ve francouzštině, nikoliv perfektní zvládnutí veškeré gramatiky.

Porovnání postoje českých a frankofonních učitelů

Bod zmíněný výše je zásadní i pro porovnání postoje českých a frankofonních učitelů. Je pochopitelné, že na správné používání gramatiky a pravopisu budou učitelé rodilých mluvčích dbát více než učitelé nerodilých mluvčích. Silněji se jich pak týká otázka, jestli dbát na pravidlo, které v jazyce nehraje zásadní roli, vzniklo uměle a jeho osvojení vyžaduje hodně času a energie.

Objevil se také postoj, že když respondent není Francouz, nepřísluší mu vyjadřovat se k reformě. To je další důležitý aspekt v porovnání postojů českých a frankofonních učitelů. Pro české učitele se jedná o problematiku spojenou pouze s jejich prací a nebudou mít k osudům francouzštiny takový vztah, jako rodilí mluvčí. Frankofonním učitelům nejde pouze o pracovní záležitost, ale o problém, který se dotýká jejich mateřského jazyka. Mluví jím každý den, přemýšlí v něm, jazyk je spojuje s ostatními občany a je na něm založená jejich identita. Je pochopitelné, že čeští učitelé si mohou od problému držet větší distanc a pokud nechtějí, nemusí se jím zabývat vůbec.

Gramatika a komunikativní dovednosti

Dotazovaní učitelé sdílí pocit, že pravidlu *musí* věnovat čas. Je zajímavé se zamyslet nad tím, odkud tento pocit povinnosti pochází. Vzdělávací plány škol, na kterých respondenti učí, totiž nespecifikují, do jaké míry, a jestli vůbec, se má pravidlo vyučovat. Plány učitele nezavazují k výuce daného pravidla. Naší domněnkou je, že si učitelé tento pocit povinnosti vytváří na základě obecné tendence, která klade důraz na gramatické kurikulum. Učitelé následují obsahy učebnic a považují je za pevnou a zavazující předlohu pro výuku. Zároveň si tyto obsahy doplňují o gramatická cvičení a zpracování pravidla z internetu či jiných učebnic. Ačkoli přesné obsahy výuky tedy učitelé předepsány nemají a do velké míry si je určují sami,

považují gramatické kurikulum ve výuce za primární a komunikativní dovednosti rozvíjí, až když je na to čas.

Pravidlo učí i respondenti, kteří říkají, že podle nich není důležité (respondenti E, F, G). Cílem výuky má podle nich být spíše umožnit žákům se vyjádřit a porozumět cizímu jazyku. Tito respondenti jsou tedy v rozporu s vlastní představou cílů výuky. Pokud pro ně pravidlo není důležité, učit ho nemusí, ale přesto tak činí.

4.3 Význam výzkumu

V praktické části této bakalářské práce jsme zjistili postoje učitelů francouzštiny na českých středních školách k reformě shody *PPavoir*, kterou navrhuje některé frankofonní lingvistické instituce. Práce tedy nabízí pohled učitelů na některé gramatické jevy a na to, jak je nefrankofonní žáci vnímají a zvládají. Postoje k těmto jevům a k reformě jsou mezi českými učiteli různé a odvíjí se od jejich priorit ve výuce. Ti, kteří mají za cíl předat žákům učivo odpovídající předepsané úrovni jazyka, spíše s pravidlem nemají problém a pro reformu nevidí důvod. Naopak ti učitelé, kteří v rozhovorech zdůrazňují, že jejich hlavním cílem výuky je žákům umožnit dobře se dorozumět v cizím jazyce, jsou reformě nakloněni. I když výuce pravidla nevěnují mnoho času, vnímají reformu jako krok, který jim umožní více se zaměřit na svůj stanovený cíl (mluvená podoba jazyka), který žákům uleví a alespoň z části odbourá jejich nechuť se jazyk učit. Žáci mají totiž podle učitelů tím nižší motivaci se jazyk učit, čím je komplikovanější a čím více je v něm jevů, které jim nedávají smysl.

Pohled učitelů francouzštiny jako cizího jazyka na reformu, který práce nabízí, může debatu o reformě obohatit. Ukazuje, že pro nefrankofonní žáky, kteří se snaží naučit francouzsky hlavně pro účely komunikace, nehraje pravidlo téměř žádnou roli. I učitelé, kteří by reformu nepodpořili, pravidlu nevěnují výrazně moc času a na jeho dodržování nezakládají úspěšné zvládnutí předmětu. Obecně se na českých školách vyučuje pouze základ pravidla a na případy, které chce reforma rušit/zjednodušovat, ve výuce téměř vůbec nedojde. Znamená to tedy, že reforma by výuku významně neovlivnila. To jde ilustrovat i na výrociích dotazovaných učitelů, popisujících pravidlo jako: „něco navíc“, „okrajová gramatika“, „není to nejdůležitější věc“ nebo „nadstavbová pravidla“.

Závěr

Tato bakalářská práce si kladla za cíl analyzovat pravidlo shody PP*avoir* s předcházejícím COD v kontextu reformy jeho užívání. Motivací k napsání práce byla mimo jiné nepřehlednost situace reformy, na kterou narazí čtenář, snaží-li se reformě porozumět. Dalším cílem práce bylo tedy také představit pravidlo a reformu přehledně a srozumitelně. Pro obohacení pohledu na reformu byl vykonán kvalitativní výzkum mezi českými učiteli francouzštiny s cílem zjistit jejich postoj k pravidlu a jeho reformě, založený na zkušenosti s výukou jazyka na střední škole.

Pro splnění těchto cílů jsme v první části představili pravidlo shody PP za pomoci gramatik. Zjištěním z této části byl fakt, že většina dostupných a použitých gramatik pravidlu nevěnuje velkou pozornost a některé ho nepopisují se všemi jeho zvláštními případy a výjimkami. Nejobsáhleji je pravidlo zpracováno (včetně historie) v gramatice Grevisse a Goose, *Le bon usage*. Dále bylo zpracování pravidla analyzováno i v některých učebnicích francouzštiny pro střední školy. Pravidlo je zpracováno stručně (také bez výjimek a zvláštních případů).

V kapitole 2 (*Reforma*) byl cíl práce splněn vytvořením přehledu o reálné a mediální situaci reformy. Představili jsme instituce a jednotlivé akademiky, kteří reformu prosazují a popularizují (CILF, EROFA, FIPF, AQFP, Marc Wilmet, André Goose atd.). Byla pojmenována nejednota celé iniciativy a výstupem této části byl závěr, že právě tato roztržitost může působit nepřehledně a komplikovat porozumění reformě i její obhajobu, navzdory vážnosti v oboru lingvistů, kteří se o reformu zasazují. Populizátoři reformy Hoedt a Piron si tento fakt pravděpodobně uvědomují a přibližují pravidlo a jeho reformu veřejnosti přístupněji skrze mediální výstupy či divadelní hru *La Convivialité*. Byly představeny také názory zpochybňující reformu a zastávající zachování pravidla. Příspěvky tohoto typu byly na internetu méně početné a dohledatelné než příspěvky reformě nakloněné. Mimo přehled mediální debaty byla v této kapitole pojmenována situace reformy a vyhlídky na její přijetí. Zásadním bylo zjištění, že politické instance, kompetentní pravidlo změnit, se v Belgii ani Francii k reformě nevyjadřují nebo jen málo. Zatím se tedy zdá, že o se reformě mluví pouze na úrovni médií a prohlášení lingvistických institucí. Rozdílná situace je nicméně ve frankofonní Kanadě, kde se letos (2023) zastánci reformy setkali se zástupci státu a debata tedy probíhá i na úrovni politické.

Cíl praktické části, zjistit postoje učitelů francouzštiny v ČR k danému pravidlu a jeho reformě, byl splněn pomocí kvalitativní metody rozhovoru. Zjištěním bylo, že učitelé se pravidlem v hodinách výrazně nezabývají, není pro ně prioritou a většinou se snaží výuku

směřovat spíše ke zdokonalování komunikačních schopností. Polovina respondentů (z 8 dohromady) by pravidlo neměnila, nevidí k tomu důvod. Převládá mezi nimi názor, že shoda dává smysl, je naučitelná a když pravidlo existuje, úkolem mluvčích je ho respektovat. Druhá polovina by s reformou souhlasila, protože by žákům i učitelům ulevila a dala více prostoru pro práci na mluvené formě jazyka. Shoda podle nich nehraje v jazyce žádnou roli, sami rodilí mluvčí ji nepoužívají a jen zbytečně komplikuje výuku.

Téma reformy PP nabízí prostor k dalšímu bádání. Například by bylo zajímavé porovnání jednotlivých frankofonních států a jejich přístupů k reformě. Tato práce ukazuje, že podněty k reformě přichází zejména z Belgie a lingvisté, kteří se nejviditelněji angažují v propagaci reformy, jsou akademiky belgických frankofonních univerzit či lingvistických institucí. Ve Francii také sídlí organizace, které reformu podporují, jejich činnost je nicméně v porovnání s Belgií méně viditelná. Velmi aktivními aktéry se ukázali být učitelé francouzštiny z Québec a jejich asociace AQPF. V médiích lze dohledat četné články s názory nakloněnými reformě a asociace o reformě jedná i s vládními činiteli. Nabízí se otázka, hraje-li v těchto rozdílných přístupech roli pozice francouzštiny v daném státě. Francouzský jazyk v Kanadě a Belgii nemá výhradní pozici, ale sdílí prostor ještě s dalším oficiálním jazykem. Mohlo by být přínosné zjistit, jakou roli hraje taková pozice jazyka ve snahách o modernizaci a ožívování jazyka.

Z rozhovorů s učiteli také vyplynulo, že učebnice, které používají k výuce, jsou pro ně nedostatečné a učitelé si musí dohledávat další materiály. Bylo by přínosné zaměřit se na konkrétní nedostatky dostupných učebnic a potřeby a požadavky učitelů francouzštiny, které by měly učebnice splňovat.

Résumé

Tématem této bakalářské práce byla reforma pravidla shody minulého přičestí u sloves časovaných s pomocným *avoir*.

Práce je rozdělena na dvě části. První část je teoretická a popsala pravidlo za pomoci normativních gramatik. Rozebrala pravidlo shody PP*avoir* v kontextu shody PP obecně. Uvedla zvláštní případy a výjimky užívání pravidla. Krátce také popsala historii pravidla a porovnála ho s jeho italskou obdobou. Stručně se zaměřila také na způsob a míru zpracování pravidla v některých učebnicích používaných ve výuce francouzštiny v ČR. Dále teoretická část popsala reformu pravidla. Pro porozumění situaci reformy sleduje práce mediální debatu a prohlášení různých lingvistických institucí k danému pravidlu a jeho možným změnám. Práce popsala argumenty jednotlivých lingvistů a institucí nakloněných reformě. Odhalila také nedostatky reformy v podobě roztržitosti a neorganizovanosti celého snažení o reformu, zároveň však i její popularitu napříč frankofonními učitelskými asociacemi. Následně byly představeny také argumenty proti reformě.

Druhá část textu je praktická a měla za cíl zjistit postoje učitelů francouzštiny na českých školách k danému pravidlu a jeho reformě. Postoje byly zjištěny kvalitativní metodou polostrukturovaného rozhovoru, který byl veden s 8 respondenty. Pomocí předem připravených otázek a jejich doplňování v průběhu rozhovoru byly zjištěny různé aspekty užívání pravidla a jeho reformy v prostředí českých středních škol. Výstupů z praktické části je několik: někteří učitelé nemají s výukou pravidla problém a chápou ho jako neoddelitelnou součást výuky, někteří učitelé by podpořili reformu pravidla a považují pravidlo za nadbytečné a složité. Všichni učitelé pravidlo vyučují, ale obecně na něj nekladou důraz a nevnímají ho jako důležité. O tendencích k reformě daného pravidla neslyšel žádný z učitelů a teoretický vysvětlení s historií pravidla znal jeden respondent. Výzkum tedy nabízí pohled učitelů nefrankofonních žáků na pravidlo a reformu a přibližuje význam shody PP*avoir* ve výuce.

Résumé en français

Le sujet de ce mémoire de licence était la réforme de l'accord du participe passé avec les verbes conjugués avec l'auxiliaire *avoir*.

Le travail est divisé en deux parties. La première partie est théorique et elle a décrit la règle à l'aide des grammaires normatives. Elle examine la règle d'accord du PP *avoir* dans le contexte de l'accord du PP en général. Elle a présenté les cas particuliers et les exceptions d'utilisation de la règle. Elle a décrit brièvement l'histoire de la règle et elle l'a comparée avec son équivalent italien. La partie théorique se concentre sur la manière dont la règle est traitée dans certains manuels utilisés pour l'enseignement du français en République tchèque. Ensuite, la partie théorique décrit la réforme de la règle. Pour comprendre la situation de la réforme, le travail suit le débat médiatique et les déclarations de diverses institutions linguistiques concernant cette règle et ses éventuels changements. Les arguments des linguistes et des institutions favorables à la réforme sont présentés. Le licence a aussi dévoilé les défauts de la réforme sous forme de fragmentation et de désorganisation de l'ensemble des efforts pour la réforme, mais également sa popularité parmi les associations d'enseignants francophones. Ensuite, les arguments contre la réforme ont été également exposés.

La deuxième partie du texte est pratique et avait pour objectif de découvrir les opinions des enseignants de français dans les écoles tchèques concernant la règle et sa réforme. Les opinions ont été recueillies à l'aide d'une méthode qualitative - entretiens semi-structurés menés auprès de 8 répondants. Grâce à des questions préparées à l'avance et complétées pendant les entretiens, différents aspects de l'utilisation de la règle et de sa réforme dans le contexte des lycées tchèques ont été détectés. Les résultats de la partie pratique sont nombreux: certains enseignants n'ont aucun problème avec l'enseignement de la règle et la considèrent comme une partie inséparable de l'enseignement, tandis que certains enseignants soutiennent la réforme et considèrent la règle comme excessive et compliquée. Tous les enseignants enseignent la règle, mais en général, ils ne mettent pas l'accent sur elle et ne la considèrent pas comme essentielle. Aucun des enseignants interrogés n'avait entendu parler de tendances de réforme concernant cette règle, et l'explication théorique et l'historique de la règle connaissait seul un répondant. Finalement, la recherche offre un point de vue des enseignants des élèves non-francophones sur la réforme et nous montre l'importance de l'accord du participe passé avec *avoir* dans l'enseignement.

Bibliografie

Tištěné zdroje

BLANCHE-BENVENISTE, Claire. *Le français : usage de la langue parlée*. Leuven: Peters, 2010. s. 149.

DARDANO, Maurizio; TRIFONE, Pietro. *La Nuova Grammatica della lingua italiana*. Milano: Zanichelli, 1997. ISBN 978-8-8081-0426-7. s. 326.

GAUTHIER, Julien, PARODI, Lidia, VALLACCO, Marina. *Grammaire savoir-delf: A1/B2*. Cideb. 2013. ISBN: 9788853012432

GIRARDET, Jacky, Jacques PÉCHEUR, Colette GIBBE a Marie-Louise PARIZET. *Tendances: méthode de français : A2*. Paris: CLE International, 2016. ISBN 978-209-038-528-1.

GREVISSE, Maurice a André GOOSSE. *Le bon usage: grammaire française*. 14e éd. Bruxelles: De Boeck, 2008, s. 1168. ISBN 978-2-8011-1404-9.

GREVISSE, Maurice a André GOOSSE. *Nouvelle grammaire française*. 3. ed. Bruxelles: De Boeck and Larcier, 1995, s. 306. ISBN 2-8011-1098-1.

HENDRICH, Josef, Otomar RADINA a Jaromír TLÁSKAL. In: *Francouzská mluvnice*. 3. vydání Plzeň: Fraus, 2001, s. 414. ISBN ISBN 80-7238-064-8.

LEROY, J., et N. LEROY. « La fréquence d'emploi des règles d'accord du participe passé », *Enjeux (revue de didactique du français)*, no 34, 1995. S. 81-89.

ŠABRŠULA, Jan. *Vědecká mluvnice francouzštiny*. Vydání I. Praha: Academia, 1986, s. 301.

TAIŠLOVÁ, Jitka. *On y va! 2: francouzština pro střední školy*. 2., aktualiz. vyd. Voznice: Leda, 2009, 4 sv. : il. ; 25 cm. ISBN 978-80-7335-168-7. S. 157.

WILMET, Marc. *Le participe passé autrement*. Paris - Bruxelles. Duculot – De Boeck & Larcier, 1999.

Elektronické zdroje

AUDIBERT-GIBIER, Monique. Etude de l'accord du participe passé sur des corpus de français parlé. *Langage et société* [online]. 1992, 7-30 [cit. 2023-07-14]. Dostupné z: [doi:https://doi.org/10.3406/lsoc.1992.2573](https://doi.org/10.3406/lsoc.1992.2573)

À propos de l'accord du participe passé. *Fédération Internationale des Professeurs de Français* [online]. Paris, 2018 [cit. 2023-07-15]. Dostupné z: <http://fipf.org/actualite/propos-de-laccord-du-participe-passe>

Belgique : vers une réforme de l'accord du participe passé ?. *TV5 Monde* [online]. 2018 [cit. 2023-07-15]. Dostupné z: <https://information.tv5monde.com/international/belgique-vers-une-reforme-de-laccord-du-participe-passe-30007>

COMBIS, Hélène. Participe passé : l'accord de la discorde inventé par un poète du XVIe siècle. *Radio France: France culture* [online]. Paris: Société Nationale de Radiodiffusion Radio France, 2022 [cit. 2023-07-02]. Dostupné z: <https://www.radiofrance.fr/franceculture/participe-passe-laccord-de-la-discorde-invente-par-un-poete-du-xvie-siecle-8846544>

Conseil de la langue française et de la politique linguistique. *Pour une réforme de l'accord du participe passé (PP)* [online]. 2013 [cit. 2023-07-15]. Dostupné z: http://www.participepasse.info/synthese_PP_conseil_de_la_langue_fwb.pdf

Conseil de la langue française et de la politique linguistique. *Avis relatif à la réforme de l'accord du participe passé (PP)* [online]. 2015 [cit. 2023-07-15]. Dostupné z: http://www.languefrancaise.cfwb.be/index.php?eID=tx_nawsecuredl&u=0&g=0&hash=0108ba105c2e3d21292213d31bbdeb55e34a8135&file=fileadmin/sites/sgll/upload/lf_super_editor/Docs/Avis_et_recommandations/Avis_refome_accord_PP_juin_2015.pdf

Conseil de la langue française et de la politique linguistique. *Avis relatif à la tolérance en matière d'invariabilité du participe passé (PP) employé avec avoir* [online]. 2018 [cit. 2023-07-15]. Dostupné z: http://www.languefrancaise.cfwb.be/index.php?eID=tx_nawsecuredl&u=0&g=0&hash=4ee616290fd98fad0cd891060a68e9c02e6c3766&file=fileadmin/sites/sgll/upload/lf_super_editor/Docs/Avis_et_recommandations/2018_Avis_invariabilite_du_PP_avec_avoir.pdf

Conseil international de la langue française [online]. Paris [cit. 2023-07-15]. Dostupné z: <http://www.cilf.fr/unepage-home-home-1-1-0-1.html>

DÉSILETS, MARIO. D'abord rectifier les faits. *La Presse: opinions* [online]. Montréal, 2023 [cit. 2023-07-15]. Dostupné z: <https://www.lapresse.ca/debats/opinions/2023-04-29/reforme-du-participe-passe/d-abord-rectifier-les-faits.php?fbclid=IwAR3BoPNOhN6e2xFk6xP7vSZIPZw209s4JGkjXyTFmfWB-GmmF9KYoYtoBx8>

DÉSILETS, Mario. Le participe passé: hier, aujourd'hui et demain. *Correspondance: Histoire de la grammaire* [online]. 11.11.2019 [cit. 2023-07-03]. Dostupné z: <https://correspo.ccdmd.qc.ca/document/le-participe-passe-hier-aujourd'hui-et-demain/#n1>

Évaluation des élèves français à l'échelle internationale. *Ministère de l'Éducation nationale et de la Jeunesse* [online]. [cit. 2023-07-15]. Dostupné z: <https://www.education.gouv.fr/evaluation-des-eleves-francais-l-echelle-internationale-41456>

HAMME-MILLE. André Goosse (1926-2019): biographie. *Conseil international de la langue française* [online]. 2019 [cit. 2023-07-15]. Dostupné z: http://www.cilf.fr/collection-André_Goosse-31-1-1-0-1.html

HOEDT, Arnaud a Jérôme PIRON. «Les crêpes que j'ai mangé» : un nouvel accord pour le participe passé. *Libération: Tribune* [online]. 2018 [cit. 2023-07-14]. Dostupné z: https://www.liberation.fr/debats/2018/09/02/les-crepes-que-j-ai-mange-un-nouvel-accord-pour-le-participe-passe_1676135/

Ils soutiennent ces recommandations. *Participepasse.info* [online]. [cit. 2023-07-15]. Dostupné z: <http://www.participepasse.info/soutiens>

L'AQPF est en faveur de la réforme des règles d'accord du participe passé: COMMUNIQUÉ Pour diffusion immédiate. *Association québécoise des professeur.e.s. de français* [online]. Québec, 2021 [cit. 2023-07-15]. Dostupné z: <https://aqpf.qc.ca/wp-content/uploads/2021/11/Communique-La-reforme-du-participe-passe-1.pdf>

Le conseil de la langue française, des langues régionales endogènes et des politiques linguistiques. *Fédération Wallonie-Bruxelles* [online]. [cit. 2023-07-15]. Dostupné z: <http://www.languefrancaise.cfwb.be/index.php?id=1268>

Le conseil de la langue française et de la politique linguistique. *Fédération Wallonie-Bruxelles* [online]. [cit. 2023-07-15]. Dostupné z: http://www.lettresetlivre.cfwb.be/index.php?id=sgll_clfl

Les rectifications de l'orthographe. *Journal officiel de la république française: Édition des documents administratifs* [online]. Paris, 1990, 1990(100) [cit. 2023-07-15]. ISSN 0242-6773. Dostupné z:

<https://www.academie-francaise.fr/sites/academie-francaise.fr/files/rectifications.pdf>
Manifeste d'EROFA. *EROFA: Études pour une Rationalisation de l'Orthographe Française d'Aujourd'hui* [online]. Paris, 2023 [cit. 2023-07-15]. Dostupné z:
http://erofa.free.fr/index.php?option=com_content&view=article&id=259&Itemid=121

MICHEL, Cécile. La convivialité: dossier pédagogique. *Théâtre National/Wallonie-Bruxelles* [online]. 2020 [cit. 2023-07-15]. Dostupné z:
https://www.theatrepublic.be/IMG/pdf/dossier_pedagogique-la_convivialite.pdf

MOREAU, Patrick. Trop difficile, l'accord des participes passés?. *Le Devoir* [online]. Québec, 2023 [cit. 2023-07-15]. Dostupné z: <https://www.ledevoir.com/opinion/idees/789249/point-de-vue-trop-difficile-l-accord-des-participes-passes>

NALLATAMBY, Pravina a Hubert JOLY. *L'accord du participe passé, la fin d'un tabou* [online]. Conseil international de la langue française, 2023 [cit. 2023-07-15]. Dostupné z:
<https://www.calameo.com/read/000903947201af179c18c>

Nouvelles recommandations sur les accords du participe passé. *Participepasse.info* [online]. [cit. 2023-07-15]. Dostupné z: <http://participepasse.info>

ORTHOGRAPHE: LES BELGES VEULENT SUPPRIMER L'ACCORD DU PARTICIPE PASSÉ. *BFMTV.: Société* [online]. 2018 [cit. 2023-07-15]. Dostupné z:
https://www.bfmtv.com/societe/orthographe-les-belges-veulent-supprimer-l-accord-du-participe-passe_AN-201809030048.html

Participe passé (accord). In: *Dictionnaire de l'Académie française, 9e édition (actuelle)* [online]. [cit. 2023-07-14]. Dostupné z: <https://www.dictionnaire-academie.fr/article/QDL063>

Participe passé: la Belgique ne planche sur aucune réforme. *La Liberté* [online]. 2018 [cit. 2023-07-14]. Dostupné z: <https://www.laliberte.ch/news-agence/detail/participe-passe-la-belgique-ne-planche-sur-aucune-reforme/453424>

PEŠEK, Ondřej. La norme et la dynamique historiques - le cas de l'accord du participe passé après le verbe avoir en français. *Écho des études romanes* [online]. 2007, vol. 3, s. 55-62 [cit. 2023-07-14]. Dostupné z: doi: 10.32725

Que sont les Rectifications de l'orthographe de 1990 ?. In: *Le Robert: Dico en ligne* [online]. [cit. 2023-07-15]. Dostupné z: <https://dictionnaire.lerobert.com/guide/que-sont-les-rectifications-de-l-orthographe-de-1990>

REICHEL, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů* [online]. Praha: Grada, 2011 [cit. 2023-07-15]. ISBN 978-80-247-3006-6. Dostupné z: <https://www.bookport.cz/e-kniha/kapitoly-metodologie-socialnich-vyzkumu-1362953/>

Rejstřík škol a školských zařízení [online]. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [cit. 2023-07-15]. Dostupné z: <https://rejstriky.msmt.cz/rejskol/>

Réforme du participe passé: pour un assouplissement des règles d'accord du participe passé [online]. [cit. 2023-07-14]. Dostupné z: <http://www.reformeduparticipepasse.com>

ROSIER Laurence, « Marc Wilmet (1938-2018) », *Langue française*, 2018/4 (N° 200), s. 147-150. DOI : 10.3917/lf.200.0147. URL : <https://www.cairn.info/revue-langue-francaise-2018-4-page-147.htm>

ROUX, Paul. Une fausse bonne idée. *La Presse* [online]. Montréal, 2023 [cit. 2023-07-15]. Dostupné z: <https://www.lapresse.ca/debats/opinions/2023-04-20/reforme-du-participe-passe/une-fausse-bonne-idee.php>

SEBERA, Martin. *Vybrané kapitoly z metodologie* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2012 [cit. 2023-07-15]. ISBN 978-80-210-5963-4. Dostupné z: <https://www.fsps.muni.cz/emuni/data/reader/book-8/Impresum.html>

Ta mère Bescherelle ta mère - Tu parles ! de Jérôme Piron et Arnaud Hoedt [video]. 2019. France Inter. 00:03:32 hours. [cit. 2023-07-03]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=HQu7RrTgXjA>

THOMAS, Alain. Grandeur et décadence de l'accord du participe passé. *Voix Plurielles* [online]. 2013, 2013-05-06, 10(1) [cit. 2023-07-14]. ISSN 1925-0614. Dostupné z: <https://doi.org/10.26522/vp.v10i1.792>

VALDROVÁ, Jana. Generické maskulinum. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), *CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny*. Brno: Masarykova univerzita, 2017 [cit. 2023-07-15]. Dostupné z: https://www.czechency.org/slovník/GENERICKÉ_MASKULINUM (poslední přístup: 15. 7. 2023)

VAN CAEMERBÈKE, Olivier. Réforme de l'accord du participe passé : « pour nous, les non-sens doivent être modifiés ». *Vousnousils: l'e-mag de l'éducation* [online]. 2018 [cit. 2023-07-15]. Dostupné z: <https://www.vousnousils.fr/2018/09/10/reforme-accord-participe-passe-616795>

VIENNOT, Éliane. Participe passé : « Pour l'abandon d'une règle incompréhensible et dévastatrice ». *Le Monde: tribune* [online]. Paris, 2018 [cit. 2023-07-15]. Dostupné z: https://www.lemonde.fr/idees/article/2018/09/04/eliane-viennot-pour-l-abandon-d-une-regle-incomprehensible-et-devastatrice_5350169_3232.html

VIGNEST, Romain. Romain Vignest : « Renoncer à maîtriser la langue, c'est renoncer à penser ». *Le Monde: Tribune* [online]. Paris, 2018 [cit. 2023-07-15]. Dostupné z: https://www.lemonde.fr/idees/article/2018/09/04/renoncer-a-maitriser-la-langue-c-est-renoncer-a-penser_5350164_3232.html

WILMET, Marc. *À l'école du participe passé* [online]. Bruxelles, Académie royale de langue et de littérature françaises de Belgique, 2015. Dostupné z: <https://www.arllfb.be/ebibliotheque/communications/wilmet10012015.pdf>

ZONZAIN, Marie-Laure. Bientôt la fin de l'accord du participe passé ? La Belgique veut simplifier l'orthographe du français. *Femme Actuelle* [online]. 2018 [cit. 2023-07-14]. Dostupné z: <https://www.femmeactuelle.fr/actu/news-actu/la-belgique-veut-supprimer-laccord-du-participe-avec-le-verbe-avoir-2069276>